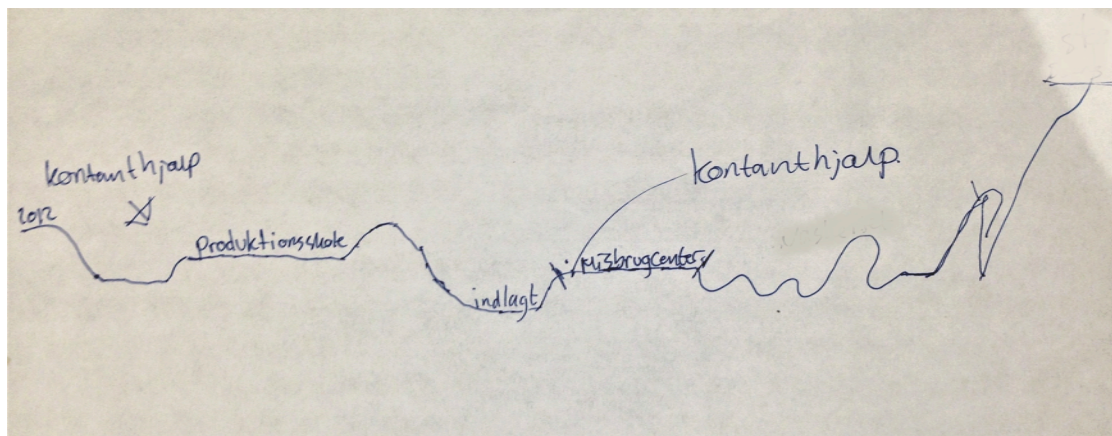

"Fordi det er jo en meget lang proces"

En undersøgelse af udsatte arbejdsløse og deres håndtering af tid

Louise Overby Nielsen (20162047)

Speciale i Kandidatuddannelse i Socialt Arbejde, juni 2018

Institut for Sociologi og Socialt arbejde ved Aalborg Universitet

Vejleder: Sophie Danneris Luthman

Anslag 163.634

Abstract

It seems to be a well-known fact that the active labour market programs concerning vulnerable groups in Denmark today are often 'long-term'. Building on the perspectives of the long-term-unemployed, the purpose of this study is to explore the experience and management of the long-term welfare programs. Several studies have pointed out the fact that existing labour market policies do not seem to have the desired effect on the harder-to-place unemployed. This calls for a general rethinking of the area. Recent analyses have identified how the labour market programs are challenged by the fact that the hard-to-place unemployed often experience the feeling of being left in a waiting position. Moreover, several scientists have examined the importance of the unemployed individual's agency, when it comes to the success of the labour market programs. Limited knowledge seems to exist regarding the importance of agency in the longer period of times, in these programs. Through an explorative case study of a group of vulnerable long-term-unemployed, this thesis seeks to contribute to this knowledge. The empirical material consists of retrospect interviews with former cash benefit recipients and their former case workers from the jobcentres. Based upon an explorative interest, the thesis stands on a grounded theory strategy, used to analyze the interviews in two steps. Firstly, the study identifies patterns of how time is experienced and managed in the case. Secondly, it focuses on the analysis by exploring two aspects of the identified time pattern, using existing empirical findings and theory that draws on the concept of temporal agency. The two parts of the analysis are structured as a study of the case in relation to first; the organizational context and second; to the context of society. In the first part the study identifies a pattern of positive and negative attitudes about waiting periods in the active labour market program. A surprising find is how some of the hard-to-place-unemployed seem to have enjoyed the waiting period

as a kind of resting time. The findings indicate how the experience of control influences the waiting time in which uncertainty of the period appears to be a negative factor.

The second part explores patterns of temporal orientations towards the future and the present. A focus on the future perspectives in the case reveals how these seem to contain a general expectation of what life holds in store. It also indicates how this future horizon plays a role as a support of agentic actions at crucial turning points and transitions on the trajectory to the return to work. As a final aspect I explore temporal orientations toward norms of the present society. This reveals how the experience of long-term-unemployment is influenced by social norms concerning work life in the context of society.

Together, the analysis opens up to an understanding of long-term-unemployed as temporal agents that calls for further study. The findings of this explorative study indicate how the sense of time management during waiting periods and the temporal orientations concerning the life goals and norms of society, play a role in how the long term active labor market programs are managed.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
1. kapitel: Indledning	6
1.1 Sune	6
1.2 Læsevejledning.....	7
2. kapitel: Problemfelt	8
2.1 Hvorfor et eksplorativt studie af beskæftigelsesindsatsen for udsatte?	8
2.2 Problemformulering.....	11
2.3 Centrale begreber	12
2.3.1 Udsatte arbejdsløse.....	12
2.3.2 Sagsbehandler.....	15
2.3.3 Tidshorisont	15
2.3.4 Temporal aktør	16
3. kapitel: Forskningsdesign.....	17
3.1 Hvorfor casestudie?.....	17
3.2 En case af udsatte langtidsledige.....	17
3.3 En case i en case af ”gode historier”	18
3.4 Enkelt-case af mange stemmer	20
3.5 En abduktiv tilgang	20
4. kapitel: Metodiske Refleksioner	21
4.1 Videnskabsteoretisk note	21
4.2 Vi og jeg: hvordan jeg står på skuldrene af LISES.....	22
4.3 Interviewet som metode	22
4.4 Udvalgelse af Informanter	24
4.5 Interviewguides	24
4.6 Jobcentermedarbejdere som gatekeepers	27
4.7 Interviewenes udførsel.....	28
4.8 Ethiske overvejelser.....	30
4.9 Præsentation af informanter	30
5. kapitel: Analysestrategi.....	31
5.1 Grounded theory	32

5.2 Fra åben til fokuseret kodning	33
5.3 Valg af fokus.....	35
6. kapitel: Analysens Første Del	37
6.1 Opdagelse af et tema om tid	37
6.2 Tre aspekter af tid	37
6.3 Delkonklusion	39
7. kapitel: Litteraturreview	40
7.1 Søgning efter en teoretisk ramme for et tidstema.....	40
7.2 Litteratur om tidsoplevelse.....	42
7.3 Litteratur om tidshorisonter.....	44
7.4 Opsamling og operationalisering.....	46
8. kapitel: Analysens Anden Del	47
8.1 Håndtering af tiden der går, flyver og står stille.....	47
8.2 Når tiden står stille: uvished og tidsspilde	50
8.3 Når tiden står stille: en tiltrængt ro	53
8.4 Kulissearbejde	55
8.5 Delkonklusion	58
9. kapitel: Analysens Tredje Del	59
9.1 Tidshorisonter	59
9.2 Fremtid.....	60
9.3 Nutid	67
9.4 Delkonklusion	71
10. kapitel: Hypoteser	72
10.1 Hypotese 1	73
10.2 Hypotese 2	73
10.3 Hypotese 3	73
11. kapitel: Konklusion.....	74
12. kapitel: Kvalitetsmæssige Efterrefleksioner.....	77
12.1 Hvad er casen en case af?	77
12.2 Konsekvenser ved flydende forskning	79

12.3 Hører jeg borgernes stemmer?	80
Afrunding: Meget fik jeg ikke fortalt	81
Litteraturliste.....	83

"Øieblikket er hiint Tvetydige, hvori Tiden og Evigheden berøre hinanden, og hermed er Begrebet Timelighed sat, hvor Tiden bestandig afskærer Evigheden og Evigheden bestandig gennemtrænger Tiden" — Søren Kierkegaard

1. kapitel: Indledning

1.1 Sune

"Hvem der jeg er på arbejde?". Efter flere forgæves forsøg på at ringe til Sune skriver han denne sms til mig. Efter en længere besked, hvor jeg forklarer lidt om projektet, og at jeg gerne vil interviewe ham om hans vej til arbejde, svarer han: *"Hej er på arbejde og har pause om 10 min så ringer jeg lige"*. Mit første indtryk af Sune er, at han er en ung mand, der har travlt med livet. Jeg forstår også, at han lige har skiftet arbejde og egentlig ikke har meget overskud, når han har fri. Derfor aflyser han også vores første aftale om interview. Et par uger efter skriver jeg igen. Det er dagen inden, jeg håber at kunne mødes med Sune. Han går med til at mødes, men på et neutralt sted. Ikke på jobcentret, ikke derhjemme og ikke på arbejdspladsen. Men det lokale bibliotek er ok. Det er fredag eftermiddag, og Sune kommer lige fra arbejde. Han spørger mig, om jeg giver en kop kakao. Jeg køber kakao, og interviewet er i gang. Sune er venlig, tålmodig og imødekommende. Selv da jeg kommer til at kalde ham et forkert navn. Han er 26 år og lige startet i sit andet ordinære fuldtidsjob, siden han stoppede på kontanthjælp. Den første ansættelse startede med mentor og løntilskud. Herefter sagde han op, da han var træt af chefen. Heldigvis lykkedes det ham at finde noget andet og denne gang på egen hånd uden hjælp fra jobcentret.

Sune har haft en turbulent opvækst med en misbrugende mor og har boet på institution det meste af sit liv. Hans ungdom har været præget af varierende perioder med arbejde, uddannelsesforsøg og kontanthjælp. Desuden har han haft økonomiske problemer som følge af en opbygget hashgæld. I dag er han et andet sted. Han mener, at hans liv er mere stabilt, end hvad han husker, det nogensinde har været. Han arbejder og bruger tid med sin datter

og nye kæreste, der også har hjulpet ham med CV og ansøgninger. Sune gik fra ressourceforløb til fuldtidsansættelse. Han har været glad for sin seneste sagsbehandler Heidi, som han især mener har hjulpet ham med at få kontakt til hans forhenværende arbejde. Han er også glad for, at han i lang tid fik lov til at være i fred fra jobcentret for at få styr på sin depression og andre personlige forhold.

1.2 Læsevejledning

Det speciale, du skal til at læse, er blevet et andet, end jeg troede, da jeg startede med at skrive det. For i korte træk at opsummere min erkendelsesrejse skal det nævnes, at specialet startede som en undersøgelse ud fra et spørgsmål om, hvad man kan lære af de gode historier i beskæftigelsesindsatsen for udsatte arbejdsløse. Specialets empiri er interview med tidligere udsatte kontanthjælpsmodtagere, der ligesom Sune er kommet i arbejde. Den er indsamlet i forbindelse med et større forskningsprojekt i efteråret 2017 med en forskningsinteresse i positiv afvigelse i beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper. Jeg har arbejdet med rådata fra denne indsamlingsproces. Det har jeg gjort ved at lave et eksplorativt casestudie, hvor jeg som udgangspunkt ønskede at udforske forløb i beskæftigelsesindsatsen med et positivt beskæftigelsesresultat. Jeg har gjort dette ved at anvende en *grounded theory* analysestrategi. Tro mod denne strategi har jeg tilstræbt en åbenhed over for det empiriske grundlag. Det har vist sig, at noget andet, end jeg først havde troet, var på spil. Dette 'andet' er et tema, der på forskellige måder knytter sig til et indhold relateret til *tid* i det empiriske grundlag. Specialet, du nu skal læse, handler derfor allermest om noget så abstrakt som det at agere i forhold til tid, når man som udsat arbejdsløs er en del af et samfundsmæssigt system. Jeg anvender teori, der åbner for en forståelse for udsatte arbejdsløse som temporale aktører.

Rapportens kronologi følger ikke progressionen i min forskningsproces. Dog har jeg valgt at lade dele af rapportens opbygning afspejle undersøgelsesprocessen for at skabe gennemsigtighed i forhold til det resultat, jeg er noget frem til. Problemfeltet udfolder relevansen af en eksplorativ undersøgelse i en social- og beskæftigelsespolitisk sammenhæng for herefter at rammesætte projektet i forhold til det tidsaspekt, der skal

betraktes som dette speciales røde tråd. Efter et begrebsafklarende afsnit følger et designkapitel, hvor jeg formulerer det endelige fokus i specialet som en 'case i casen' af forløb med positivt jobresultat, og hvor jeg præsenterer aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere som en case af udsatte langtidsledige. Herefter følger metodekapitlet, hvor jeg tydeliggør, hvordan jeg står på skuldrene af den større forskningssammenhæng, hvori min empiri er indsamlet. Efter en kort præsentation af det empiriske grundlag redegør jeg for min *grounded theory* inspirerede analysestrategi. Herefter går jeg til den første ud af tre delanalyser. Særligt den første analyse følger en induktiv logik, hvor jeg udleder et tema om tid i det empiriske grundlag.

Litteraturgennemgangen præsenteres først herefter. Den er placeret sent i rapporten for at tydeliggøre, hvordan litteraturstudiet har haft indflydelse på operationalisering af tidsbegrebet i den fortsatte analyse. I Rapportens sidste del fortsætter jeg analysen i to dele ud fra den opstillede teoretiske ramme. Til slut opsamles analysens resultater ved at opstille hypoteser med forslag til videre undersøgelse med fokus på udsatte arbejdsløses oplevelser og håndtering af tid.

2. kapitel: Problemfelt

2.1 Hvorfor et eksplorativt studie af beskæftigelsesindsatsen for udsatte?

Specialets overordnede problemfelt skal ses i forlængelse af, at det sociale arbejde er rykket nærmere beskæftigelsesområdet. Eller sagt på en anden måde: der er sket en social- og beskæftigelsespolitisk udvikling, hvor målgruppen for den aktive beskæftigelsesindsats er udvidet. Det kommer i Danmark til udtryk gennem de seneste beskæftigelsespolitiske reformer, hvor der stilles stigende krav til, at også ledige med sociale komplekse problemer har ret og pligt til en aktiv indsats (Hohnen, 2009; Bredgaard et al., 2017; Rambøll, 2017;

Larsen et al., 2017; Caswell & Dall i Harder & Nissen, 2015; Nielsen, 2015; Danneris, 2016b; Brodtkin i Brodtkin & Marston, 2013). Denne udvikling har påvirket de jobcenteransattes arbejde, der står med opgaven at skulle finde meningsfulde aktiveringstilbud til alle borgere. Ikke mindst påvirker udviklingen de personer, der på trods af liv præget af forskellige sociale, fysiske og psykiske problemer, skal finde deres vej til arbejdsmarkedet (Caswell & Dall i Harder & Nissen, 2015).

I dette krydsfelt mellem det sociale- og beskæftigelsespolitiske område findes et aktuelt forskningsmæssigt fokus på, at der er behov for nytænkning i forhold til at forbedre beskæftigelsesindsatsen for de udsatte grupper, hvor ledighed ikke er det eneste problem (Se f.eks. Larsen et al., 2017; Danneris, 2016a, Rambøll, 2017). I en analyse af Bredgaard et al. (2017) fremgår det, at det er en samfundsmæssig udfordring at leve op til krav om en aktiv indsats for alle borgere. Analysen viser f.eks., at få procent af gruppen af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere kommer i beskæftigelse og peger på, at effekten af den politiske strategi for at få udsatte arbejdsløse i beskæftigelse har været begrænset. Desuden ses en tendens til, at antal personer med betydelige problemer udover ledighed er vokset de senere år (Bredgaard et al., 2017 s. 50, 337). Tendensen findes også i et europæisk perspektiv på tværs af forskellige velfærdskontekster. Udviklingen siden begyndelsen af 00'erne viser, at mellem 15 og 25 procent af den arbejdsdygtige befolkning menes at stå uden for arbejdsmarkedet uden udsigt til at komme i beskæftigelse inden for en overskuelig fremtid (Andersen, Caswell & Larsen, 2017 s. 336). Samtidig er der undersøgelser, som peger på, at indsatser, der ser ud til at have en effekt i forhold til at få ledige i arbejde, ikke har samme effekt på personer med en lang ledighedshistorik, der ofte har andre problemer end dét, at de mangler arbejde (Rosholm & Svarer, 2010). Analyserne peger samlet set på et behov for politisk såvel som forskningsmæssig nytænkning i forhold til at udvikle beskæftigelsesindsatsen med henblik på sårbare grupper af ledige, som det ses hos Larsen et al. (2017). Samtidig findes en erkendelse af, at dette er en kompleks opgave, hvor der ikke findes én løsning, som favner alle (Andersen, Caswell & Larsen, 2017; Danneris, 2016b). Inden for forskning på det sociale arbejdes felt kan der peges på flere muligheder for at imødekomme dette behov for nytænkning af beskæftigelsesindsatsen for udsatte. Et anvendeligt perspektiv til at opnå indsigt i, hvorfor beskæftigelsespolitikken for udsatte har

begrænset effekt, kunne være *street level bureaucracy* forskning og en analyse af frontlinjen i det social- og beskæftigelsespolitiske felt (Lipsky, 2010). Som afsæt for min undersøgelse går jeg en anden vej og tager jeg udgangspunkt i Eskelinen & Olesen (2010), der pointerer, at borgerperspektivet er underbelyst i analyser af beskæftigelsesindsatsen og dens indhold. Inden for forskning af det sociale arbejde på beskæftigelsesområdet findes hos flere en værdi om at inddrage borgerperspektivet i analyser og udvikling af området (Væksthusets Forskningscenter; Danneris, 2016a; Larsen et al., 2017) Det er i forlængelse heraf, at jeg forstår mit speciales overordnede formål. I lyset af problemfeltet og i forlængelse af en forskningstradition, der ser borgerperspektivet som en central værdi, ser jeg en relevans for forskning med et forstående sigte (Merriam & Tisdell, 2016), der ved at inddrage udsatte gruppers stemme kan øge indsigten i beskæftigelsesområdets indvirkning hos disse grupper. Min tilgang til specialet er eksplorativ. Jeg læner mig op ad andre, der finder åbenhed for det empiriske grundlag samt fleksibilitet som kendetegn for eksplorativ forskning med en pointe om, at denne tilgang kan rumme et innovativt potentiale (Stebbins, 2001; Brusaglioni, 2015). I en kombination af et formål om at vægte borgerperspektivet samt øge forståelsen for området med henblik på nytænkning, er jeg inspireret af Ragin & Amoroso (2011). De ser et potentiale for at udvikle eller nuancere eksisterende teori, når marginaliserede gruppers stemme inddrages som et centralt perspektiv:

Research that gives voice also may lead to theoretical advances because such research often leaves existing theories behind, in its attempt to see social worlds through the eyes of their members. This openness to the viewpoints of low-status and low-visibility people may expose the inadequacies of existing theoretical perspectives — Ragin & Amoroso, 2011 s. 49.

Det ligger uden for dette speciales omfang at kunne udvikle ny teori, men som et biprodukt af en åbenhed for borgernes stemmer, ser jeg en mulighed for at nuancere eksisterende viden om beskæftigelsesindsatsens i relation til udsatte grupper.

En viden som allerede findes er, at langtidsledighed er et fænomen, der går igen hos udsatte grupper af arbejdsløse (Marston & McDonald, 2008 s. 257; Ekspertgruppen, 2016 s. 96). Der er dog begrænset fokus på den lange tid i langtidsledigheden. Nye resultater fra forskning med udgangspunkt i et borgerperspektiv peger på, at den ofte langvarige tid på kontanthjælp opleves som et ikke-lineært forløb, der varierer mellem oplevelser af, at det går fremad, tilbage eller en oplevelse af stilstand (Danneris, 2016b). Dette fund interesserer andre aktuelle forskningsprojekter (Rambøll, 2017, Larsen et al., 2017), men endnu har disse undersøgelser begrænset fokus på, hvordan en teori om udsatte arbejdsløses oplevelse af tiden, der går, kan udvikles og anvendes. Larsen et al. (2017) peger på, at beskæftigelsesområdet som praksis udfordres af, at kontanthjælpsmodtagere ofte har en fornemmelse af meget ventetid, og at det ofte kan tage lang tid fra, at man er klar til en indsats og til, at den faktisk sættes i værk (Larsen et al., 2017 s. 16). Det er i lyset af dette, at jeg finder min undersøgelses særlige relevans. Med udgangspunkt i et borgerperspektiv ønsker jeg at øge forståelsen for, hvordan en langvarig beskæftigelsesindsats opleves og håndteres, når ledighed ikke er den eneste udfordring. Hvordan håndterer udsatte arbejdsløse eksempelvis ventetid i beskæftigelsesindsatsen? Det er velbelyst i feltet, at det har en positiv betydning, når udsatte borgere i beskæftigelsesindsatsen oplever sig som aktører med indflydelse og handlerum (Eskelinen & Olesen, 2010 s. 92, Larsen et al., 2017 s. 13). Jeg fokuserer min undersøgelse ved at inddrage teori om, at evnen til at håndtere tid kan være et aspekt af aktørskab (Hitlin & Elder, 2007). Ud fra teorien formulerer jeg et spørgsmål om, hvad det betyder for udsatte grupper i en langvarig beskæftigelsesindsats at opleve indflydelse og handlerum i forhold til tiden, der går? Dette leder mig til en problemformulering, som herefter præsenteres.

2.2 Problemformulering

I takt med den social- og beskæftigelsespolitiske udvikling er målgruppen for en aktiv beskæftigelsesindsats udvidet til også at omfatte udsatte grupper af ledige. Analyser af effekten af den aktive beskæftigelsesindsats har vist, at dette er en samfundsmæssigt udfordrende opgave. I lyset heraf er der behov for forskning, der kan bidrage med nye indsigter i forhold til beskæftigelsesindsatsen for udsatte. Der findes forskningsmæssigt

belæg for at sige, at beskæftigelsesforløbet for denne gruppe ofte er langvarig, men der er begrænset fokus på, hvordan den lange tid opleves og håndteres. Ud fra teori om temporalt aktørskab, antager jeg, at udsatte arbejdsløses aktørskab i beskæftigelsesindsatsen også kan forstås i relation til et tidsmæssigt handlingsrum. Det leder mig til problemformuleringen:

Hvordan oplever og håndterer udsatte arbejdsløse tiden som ledig?

Med dette centrale spørgsmål, ønsker jeg at kunne øge indsigten i forhold til, hvilke faktorer som kan påvirke oplevelsen og håndteringen af et langt ledighedsforløb. Desuden er det et håb, at denne viden kan bidrage til forståelse af den rolle som beskæftigelsesindsatsen spiller i udsatte arbejdsløses ledighedsforløb. Jeg søger at opnå denne viden ud fra følgende arbejdsspørgsmål:

1. Hvilke mønstre viser sig i interviews med borgere og sagsbehandlere i forhold til udsatte arbejdsløses oplevelse og håndtering af tid?
2. Hvordan kan man forstå de forskellige dimensioner af oplevelsen af ventetid/stilstand i beskæftigelsesindsatsen, som kommer til udtryk i relation til eksisterende forskning og teori om temporalt aktørskab?
3. Hvordan kan man ved hjælp af begreber fra life course teori forstå dimensionerne af udsatte arbejdsløses tidshorisonter?

2.3 Centrale begreber

2.3.1 Udsatte arbejdsløse

Jeg anvender det brede begreb, udsatte arbejdsløse, med henvisning til den uhomogene gruppe af de arbejdsløse, som har andre problemer end det, at de er ledige. I forlængelse af problemfeltet er det denne gruppe, som har mødt nye krav om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet i takt med udviklingen af den aktive beskæftigelsesindsats (Rambøll, 2017 s. 112). Jeg definerer udsatte arbejdsløse i forlængelse af en undersøgelse fra 2015 igangsat af den daværende regering med henblik på at udrede den aktive beskæftigelsesindsats for borgere i udkanten af arbejdsmarkedet (Ekspertgruppen, 2015 s. 5). Ifølge tal fra marts 2018

er der 693.600 fuldtidspersoner på offentlig forsørgelse i Danmark, svarende til 25 procent af den samlede arbejdsstyrke (tal fra Jobindsats, se bilag). Ud af denne gruppe betragter Ekspertgruppen (2015) personer, som har været på offentlig forsørgelse mindst 80 procent af det forgange år som personer, der er relativt udsatte, og som tilhører de grupper (Ekspertgruppen, 2015 s. 29), som er repræsenteret i tabel 1 med nye tal pr. marts 2018:

HELE LANDET	Ydelsesgruppe	Antal fuldtidspersoner	Fuldtidspersoner i pct. af arbejdsstyrken 16-66 år
	Kontanthjælp	78.920	2,9
	Uddannelseshjælp	35.526	1,3
	Integrationsydelse	20.157	0,7
	Sygedagpenge	70.989	2,6
	Ressourceforløb	21.760	0,8
	Ledighedsydelse	15.169	0,6
	Førtidspension	206.741	7,6

Tabel 1. Tal fra egen kørsel fra Jobindsats (bilag). Grupperne er udvalgt på baggrund af Ekspertgruppen (2015).

Tabellen giver et billede af, at der er knap en halv million arbejdsløse, svarende til 16, 5 procent af arbejdsstyrken, som i forlængelse af Ekspertgruppens (2015) analyse kan betragtes som værende særligt langt fra arbejdsmarkedet. Disse tal skal læses med forbehold idet, at der her ikke tages højde for, hvorvidt personerne eksempelvis kun har modtaget ydelse i en kortere periode. I et længere tidsperspektiv viser Ekspertgruppens (2015) analyse, at ud af den samlede gruppe af borgerne på kanten af arbejdsmarkedet, har 65 procent været på offentlig forsørgelse mindst 80 procent af tiden i de (i 2015) forudgående fem år (Ekspertgruppen, 2015 s. 28).

Overordnet kendetegnes borgerne 'på kanten' som personer med forskellige problemer, der kan variere fra sociale eller psykiske problemer til misbrugsproblemer, fysiske helbredsproblemer, manglende kvalifikationer, gæld, boligproblemer, svage netværk samt kombinationer af disse (Ekspertgruppen, 2015 s. 6). Desuden har alle grupper af borgere på kanten af arbejdsmarkedet i gennemsnit en kombination af flere af de fem udfordringer, oplistet i Figur 1, sammenlignet med befolkningen generelt.

Borgere 'på kanten' har i højere grad end den generelle befolkning udfordringer som:

- Svag uddannelsesbaggrund
- Flere kontakter til sundhedsvæsenet
- Tager mere psykofarmaka
- Ringere selv vurderet helbred
- Har siddet mere i fængsel
- Har oftere været anbragt uden for hjemmet som barn

(Ekspertgruppen, 2015 s. 33)

Figur 1

I beskæftigelseslovgivningen kategoriseres udsatte grupper efter kontanthjælpsreformen i 2013 som gruppen af aktivitetsparate i modsætning til gruppen af jobparate eller, for personer under 30, uddannelsesparate (Nielsen, 2015 s. 53). I følge bekendtgørelsen for Loven om Aktiv Beskæftigelsesindsats § 2 stk. 2 er en person aktivitetsparat, hvis "personen ikke vurderes at være i stand til at påtage sig et ordinært arbejde, som gør den pågældende i

stand til at forsørge sig selv inden for tre måneder” (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2018).

Opsummerende forstår jeg altså udsatte arbejdsløse som en gruppe med andre problemer end det, at de mangler arbejde og ofte i en kombination af sociale, fysiske, psykiske og økonomiske problemer. Disse forhold gør det sværere at finde fodfæste på arbejdsmarkedet i forhold til andre grupper af ledige (Ekspertgruppen, 2015 s. 169). Selvom jeg betragter gruppen som heterogen, forstår jeg dem som personer, der i beskæftigelseslovgivningen kategoriseres som aktivitetsparate og derved ikke anses som at være i stand til at påtage sig et arbejde inden for en overskuelig fremtid.

2.3.2 Sagsbehandler

Jeg præciserer begrebet sagsbehandler ved at henvise overordnet til den professionelle gruppe, som ud fra kommunernes jobcentre varetager beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper. Jeg henviser altså ikke til en bestemt profession, når jeg taler om et sagsbehandlerperspektiv. Min forståelse af gruppen minder om den, som findes hos Baadsgaard et al. (2012). Her identificeres forskellige uddannelsesbaggrunde hos sagsbehandlerne. Desuden læner jeg mig op af deres forståelse af sagsbehandlere som frontlinjemedarbejdere, der befolker beskæftigelsespolitikens frontlinje; det sted hvor beskæftigelsespolitik udøves i interaktion mellem borger og medarbejder (Baadsgaard et al., 2012 s. 31).

2.3.3 Tidshorisont

Jeg anvender begrebet 'tidshorisont' i forlængelse af Mølholdts (2017) opfattelse af temporalitet. Hun definerer temporalitet ud fra flere vinkler, men jeg trækker på forståelsen af temporalitet som et tidsaspekt, der kan komme til udtryk ved individets perspektiv i relation til fortid, nutid og forventninger til fremtid (Mølholdt, 2017 s. 307). Som en central del af analysen undersøger jeg med fokus på fremtidsperspektiver i min empiri. Jeg anvender bevidst denne brede betegnelse, som jeg definerer som temporale orienteringer rettet mod fremtiden. Fremtidsperspektiver kan dække over drømme, mål og forventninger til handling og muligheder. Det empiriske grundlag for min analyse består af retrospektive interviews, som derfor indeholder temporale perspektiver i forhold til fortid, nutid og fremtid. Jeg

anvender betegnelsen *retrospekt* fremtidsperspektiv i en forståelse af, hvordan en person i nutiden husker et fremtidsperspektiv i fortiden. Det kan eksempelvis være en person, som husker, hvordan en drøm om at blive chauffør havde betydning for valget af en praktikplads.

2.3.4 Temporal aktør

Begrebet temporal aktør er en oversættelse af *temporal agency*, og jeg forstår, som andre, temporalt aktørskab som et tidsmæssigt aspekt af agency begrebet (Mølholdt, 2017; Flaherty, 2011; Hitlin & Elder, 2007). Agency begrebet anvendes i en beskæftigelseskontekst bl.a. af Eskelinen & Olesen (2010). Når de analyserer graden af agency hos kontanthjælpsmodtagere, henviser de til deres deltagelse og handlingsrum, hvor nogle borgere fungerer som "*aktive medspillere og modspillere, mens andre i udpræget grad er uden indflydelse, og atter andre i høj grad udviser selvstændige initiativer og beslutninger i forhold til beskæftigelsessystemet*" (Eskelinen & Olesen, 2010 s. 9). Jeg definerer temporalt aktørskab som individets deltagelse og handlingsrum knyttet til temporale orienteringer eller i forhold til individets mulighed for at handle temporalt (Mølholdt, 2017 s. VI). Aktørskabet er altså ikke bundet til konkrete synlige handlinger, men også til de temporale orienteringer, som kan ligge til grund for individets handling, og som udtrykkes narrativt. Det kan eksempelvis være handling i forhold til en bestemt tidshorisont eksempelvis via kort- eller langsigtede mål (Mølholdt, 2017 s. 39; Hitlin & Elder, 2007 s. 175). Det kan også være individets mulighed for i hverdagssammenhæng at kontrollere den temporale oplevelse (Flaherty, 2003 s.132) ved eksempelvis at handle, så tiden føles kort eller lang. Jeg skal vende tilbage til de teoretiske perspektiver ved temporalt aktørskab, men her defineres dette overordnet som et tidsmæssigt eller temporalt aspekt af agency begrebet.

3. kapitel: Forskningsdesign

3.1 Hvorfor casestudie?

Jeg anvender et case-design i min undersøgelse. Da jeg har et forstående sigte med min problemformulering, finder jeg det meningsfuldt at søge en dybdegående analyse, der kan skabe grundlag for en sådan nuanceret forståelse. Desuden ser jeg et behov for et design, der tager højde for den kompleksitet, der kendetegner målgruppen, udsatte arbejdsløse. Dette minder om argumentation for at anvende casestudie for at udvikle et nuanceret syn på virkeligheden og desuden opnå et detaljerigt 'råmateriale', der kan bidrage til at nuancere eksisterende viden om et felt (Flyvbjerg i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 501; Ragin & Amoroso, 2011 s. 115).

3.2 En case af udsatte langtidsledige

Jeg definerer min case som en gruppe af langtidsledige med problemer udover arbejdsløshed. Kendetegnet casen er en erfaring af at håndtere en længerevarende beskæftigelsesindsats. I lyset af ovenstående redegørelse for definitionen af udsatte arbejdsløse var der flere oplagte grupper for denne case. I Ekspertgruppens (2016) analyse fremhæves gruppen af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere dog som signifikante på især to væsentlige områder i forhold til min undersøgelse. Dels er det næsten halvdelen (46 pct.) af de aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere, der i gennemsnit har to eller flere af de fem oplistede udfordringer (Figur 1 s. 14) sammenlignet med 34 procent i andre grupper i udkanten af arbejdsmarkedet (Ekspertgruppen, 2015 s. 35). Dels har 63 procent af aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere været på offentlig forsørgelse mindst 80 procent af tiden i de (i 2015) forudgående fem år, hvilket indikerer, at langtidsledighed er karakteristisk for gruppen (Ekspertgruppen, 2015 s. 28). I lyset af dette vælger jeg aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere som case ved at læne mig op ad Stakes (2000) pointe med at vælge case ud fra en *instrumental* interesse (Stake i Denzin & Lincoln, 2000 s. 437). Her står det centralt, at casen i sig selv er sekundær i forhold til det fænomen, der ønskes viden om, og

casen kan vælges, fordi den er typisk i forhold til andre lignende cases. Fordi aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere ofte har andre problemer end ledighed, og fordi beskæftigelsesindsatsen for denne gruppe ofte er langvarig, mener jeg, at denne gruppe er oplagt til at repræsentere 'stemmen' fra udsatte arbejdsløse og deres oplevelse og håndtering af tid.

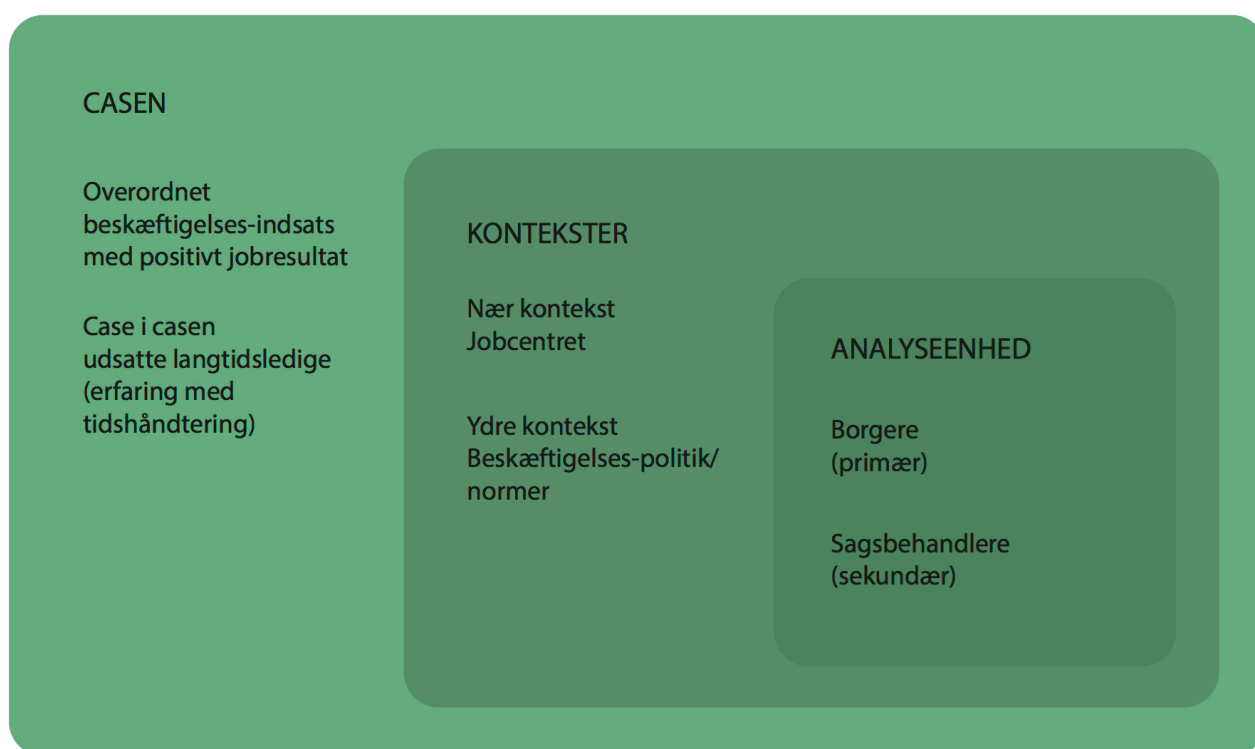
Det skal nævnes, at forskning med et centralt borgerperspektiv bør være kritisk i forståelsen af, at denne stemme er én ud af flere, hvorfor det i metodelitteraturen anbefales at inddrage flere perspektiver om det samme fænomen (Ragin & Amoroso, 2011 s. 48) Jeg holder mig dette bevidst ved også at inddrage perspektivet fra de sagsbehandlere, der har fulgt borgerne i beskæftigelsesindsatsen, hvilket uddybes i metodekapitlet.

3.3 En case i en case af "gode historier"

I casestudier er der ofte flere 'cases i casen' (Stake i Denzin & Lincoln, 2000 s. 447). Som jeg indledningsvist har nævnt, har mit fokus ændret sig undervejs. Min case af langtidsledige udsatte, hvor deres erfaring med tidshåndtering er et centralt aspekt, ser jeg som en del af den overordnede case, der var mit udgangspunkt. Denne case er beskæftigelsesforløb for udsatte arbejdsløse, der er endt med et positivt jobresultat. Som allerede beskrevet er der belæg for at sige, at gruppen af udsatte arbejdsløse er svær at flytte i beskæftigelse. Derfor er det mit udgangspunkt, at de tilfælde, hvor det lykkes at få borgerne i arbejde, tilhører et fåtal, hvorfor denne overordnede case minder om forståelsen af en ekstrem case, som defineres af Flyvbjerg (2015). Kvaliteten ved en ekstrem case er, at den typisk er rig på information om basale mekanismer samt kan åbne op for nye ideer og give mening, når man – som jeg – i en eller anden grad har et teoriudviklende formål (Flyvbjerg i Brinkmann & Tanggaard, 2015, s. 507; Ragin & Amoroso, 2011 s. 116).

En kvalitet ved casestudiet er undersøgelse i en konkret kontekst (Flyvbjerg i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 501). I Figur 2 har jeg illustreret forholdet mellem den over- og underordnede case, analyseenheden og konteksten. Som det fremgår, er kernen i af min analyseenhed borgerne og deres tidligere sagsbehandlere. Det er borgernes perspektiv, jeg sætter i centrum, hvor jeg anvender sagsbehandlerne som et mere sekundært perspektiv.

Man kunne forestille sig mange relevante kontekster for at undersøge udsatte grupper håndtering af tiden som ledig. I forlængelse af problemfeltet afgrænser jeg undersøgelsen i relation til et mesoniveau nemlig med jobcentrene som nærmeste kontekst. Jobcentrene kan i dansk sammenhæng betragtes som den organisatoriske ramme, hvor beskæftigelsesindsatsen udspiller sig i mødet mellem sagsbehandler og borger. Det giver dermed også mening at betragte jobcentrene som kontekst for de ikke-lineære forløb, som borgerne oplever (Eskelinen & Olesen, 2010; Danneris, 2018). Den ydre kontekst for casen anser jeg som makroniveauet, der består af beskæftigelsespolitikken samt de samfundsnormer, der præger den social- og beskæftigelsespolitiske udvikling.

Indsæt Figur 2 med billedtekst: *Figur 2. Illustration af undersøgelsens design*

3.4 Enkelt-case af mange stemmer

Centralt for mit design er distinktionen mellem enkelt- og multicasestudier (Ragin & Amoroso, 2011). Som også andre forskere har fremhævet, er gruppen af udsatte arbejdsløse kendetegnet ved stor diversitet, hvorfor kun en lille del af en omfattende kompleksitet vil være repræsenteret i ét studie (Eskelinen & Olesen, 2010 s. 36; Rambøll, 2017). Derfor skal mit design forstås som en enkelt case, også selvom analyseenheden består af flere borgere og sagsbehandlere. Hver historie er unik og kan tjene til at belyse forskellige dimensioner af, hvordan de har oplevet og håndteret tiden på kontanthjælp. Jeg læner mig her op ad metodelitteraturen, der fremhæver, hvordan enkelt-case studier kan bestå af mange analyseenheder, der belyser forskellige facetter af casen og hver især bidrager til en mere dybdegående og rig case-fremstilling (Ragin & Amoroso, 2011 s.117, Stake i Denzin & Lincoln, 2000 s. 437).

Som sidste del af designkapitlet, udfoldes, hvordan case-studiets progression kan forstås i sammenhæng med en abduktiv proces.

3.5 En abduktiv tilgang

Som allerede nævnt har min casestudie ændret sig i takt med en dybere forståelse af det empiriske grundlag samt via teoretiske perspektiver. Min undersøgelse af casen er foregået i en vekselvirkning mellem indledende analyser af empirien, litteraturstudie, videre analyse, revidering af fokus og den teoretiske ramme m.v. Jeg mener, at dette er foreneligt med en abduktiv tilgang. Abduktion er et mange-facetteret begreb, som jeg forstår i forlængelse en pointe om det konstant vekslende forhold mellem teori (*idea*) og dokumentation (*evidence*) i forskningsprocessen. Desuden som en heuristisk proces med en intuitiv åbenhed for data som en værdi, der rummer et innovativt potentiale (Ragin & Amoroso, 2011 s.57; Brusaglioni, 2015 s. 2018, 2020). Disse perspektiver finder jeg anvendelige for mit forskningsdesign, der har til formål at muliggøre besvarelsen af en problemformulering om at øge indsigt på et felt, hvor nytænkning er et behov.

I det følgende kapitel præsenteres de metodiske refleksioner knyttet til casestudiet, hvor jeg indleder med en videnskabsteoretisk overvejelse.

4. kapitel: Metodiske Refleksioner

4.1 Videnskabsteoretisk note

Jeg tager ikke udgangspunkt i én videnskabsteoretisk position, der lægges som ramme for den vidensproduktion, der foregår gennem min undersøgelsesproces. Dog vil jeg argumentere for, at en relationel metodologi (Olesen i Christensen et al., 2015) og en relationel kausalitetsforståelse (Olesen & Eskelinen, 2009; Eskelinen & Olesen, 2010) er et frugtbart perspektiv på min undersøgelse. Som nyere metodologisk sontring i socialt arbejde er tilgangen velegnet til at kombinere det klassiske skel mellem aktør og struktur ved at fokusere på at opnå viden om relationer, processer og mekanismer dannet over tid i relation til hinanden, og som former den sociale verden. Det står centralt, at konkrete situationer i udøvelse af socialt arbejde kan falde vidt forskelligt ud i specifikke sammenhænge og spørgsmålet i en forskningssammenhæng kan handle om, hvordan forskellene kan forstås (Olesen i Christensen et al., 2015 s. 92,97). Dette ser jeg som en parallel til analysen af min case bestående af flere analyseenheder, hvor jeg opdager mønstre og forskellige nuancer af det tidsaspekt, som er mit fokus. En central opmærksomhed er, hvordan lignende processer i beskæftigelsesindsatsen kan opleves forskelligt. Olesen & Eskelinen (2009) trækker på Koivistos begreb om relationel evaluering i forståelsen af kvalitative effektstudier knyttet til en social specifik kontekst. De argumenterer for at betragte borgere og medarbejdere som frontlinjeaktører, som i kraft af deres position og deltagelse opnår en unik viden om bl.a. indsatsers konkrete indhold og deres konsekvenser. Det er en pointe, at denne viden kan anvendes i forhold til indsatsernes fremtidige tilrettelæggelse (Eskelinen & Olesen, 2009 s. 47, 48). I forlængelse heraf ser jeg relevansen af min undersøgelse, hvor erfaringer bundet til den konkrete case i denne optik rummer potentiale for at øge indsigten om beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper i det hele taget.

Inden metoden præsenteres, skal jeg kort redegøre for min undersøgelse i relation til oprindelsen af de empiriske grundlag.

4.2 Vi og jeg: hvordan jeg står på skuldrene af LISES

Den empiri, som mit projekt bygger på, er indsamlet i efteråret 2017 som et delprojekt i det større forskningsprojekt LISES¹, hvor jeg på daværende tidspunkt var i praktik. Vi har i gruppen primært været to, som har samarbejdet om at indsamle empirien i form af interviews og følgende transskribering. Indsamlingsprocessen blev afsluttet primo 2018. I rapporten skriver jeg 'vi' for at tydeliggøre valg og overvejelser, som er gjort i forbindelse med indsamlingsprocessen og LISES. Det er primært i forbindelse med de metodiske refleksioner, at dette er aktuelt. Her forholder jeg mig især til min egen påvirkning af den indsamlede empiri samt indsamlingsprocessens betydning for min undersøgelse. I specialet arbejder jeg med rådata, hvorfor alle overvejelser og valg, udover de metodiske, udelukkende er mine egne.

I næste afsnit følger refleksioner knyttet til valget af interviews som metode, hvilket skal forstås i lyset af den overordnede case (Figur 2 s. 19).

4.3 Interviewet som metode

Forskningsprojektet LISES anvender en kombination af flere metoder og samfundsvidenskabelige tilgange. Borgerinterviews udføres som én metode ud fra en overordnet værdi om at inddrage borgerens perspektiv (LISES, 2016 s. 2). Delprojektet, som er rammen for mit empiriske grundlag, er udviklet på baggrund af en opmærksomhed opstået under feltarbejde i projektets første år. Denne gik på, hvad der, set fra borgernes vinkel, er afgørende for en succesfuld beskæftigelsesindsats. Det udviklede sig til et fokus på 'positiv afvigelse i beskæftigelsesindsatsen' (Larsen et al., 2017 s. 16).

En fordel ved interviews er, at det giver adgang til informanternes oplevelser og erfaringer (Tanggaard & Brinkmann i Tanggaard & Brinkmann, 2015 s. 33). Med henvisning til den relationelle kausalitetsforståelse giver interviews mulighed for at få en kontekstuel viden om

¹ LISES er en forkortelse for *Local Innovation in Social and Employment Services* og er et 4-årigt forskningsprojekt finansieret af Innovationsfonden. Projektet gennemføres af forskere fra Aalborg Universitet i tæt samarbejde med seks kommuner samt Kommunernes Landsforening. Projektet tager udgangspunkt i udfordringen med at øge arbejdsmarkedsdeltagelsen for de mest sårbare ledige (Larsen et al., 2017 s. 3)

effekter af beskæftigelsesindsatser ud fra informanternes beskrivelser af deres forløb (Olesen & Eskelinen, 2009). Der kan peges på flere svagheder ved interviewet som metode. Dels er det, som nævnt, relevant at forholde sig kritisk ved at betragte borgerens oplevelser og perspektiv som ét ud af flere. Vi imødekommer til dels dette ved at interviewe flere borger, men især ved at interviewe borgernes tidligere sagsbehandlere. Dette minder om kildemæssig triangulering i Guba & Lincolns (1985) optik. At bruge flere kilder for at opnå information om samme begivenheder kan øge undersøgelsens troværdighed idet, at flere perspektiver kan indgå til at uddybe forståelsen af det undersøgte (Lincoln & Guba, 1985 s. 305). Netop fordi vi ønsker viden om faktorer og begivenheder i beskæftigelsesindsatsen, er det nærliggende at inddrage en professionel gruppe i beskæftigelsespolitikens frontlinje som triangulering.

At vi anvender interviewet som eneste metode, påvirker undersøgelsen i relation til metodens svagheder. Vi kan opnå indsigt om informanternes oplevelser og erfaringer, men vi har ikke mulighed for at øge troværdigheden ved at inddrage andre videns typer (Lincoln & Guba, 1985 s. 306). Her kunne man pege på dokumentanalyse (Lynggaard i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 153) som oplagt metodekombination til eksempelvis at undersøge beskæftigelseslovgivningens rammer som faktor i forståelsen af forløb med positivt resultat. Vi interviewer borgere, som har afsluttet beskæftigelsesforløbet, hvilket betyder, at interviewene er retrospektive. I metodelitteraturen betragtes retrospektive interviews som oplagt alternativ til et longitudinalt studie i forhold til at opnå viden om forløb (Henry et al., 1994). En fordel ved de retrospektive interviews i vores undersøgelse er, at vi kan sikre os, at disse forløb er afsluttet med et positivt jobresultat, hvorfor vi således opnår en større mætning omkring 'de gode historier'. En ulempe understreges her: "*People often reinvent the past to suit their current needs and circumstance*" (Henry et al., 1994 s. 92). For min undersøgelse kan dette betyde, at både borgere og sagsbehandlere fortæller om deres oplevelse af beskæftigelsesindsatsen i lyset af deres nuværende beskæftigelsessituation. Jeg betragter dette som en udfordring af undersøgelsestroværdigheden i relation til 'intenderet og ikke- intenderet forvrængning' hos informanterne såvel som forskeren, der kan fejlfortolke (Lincoln & Guba, 1985 s. 304). Det er muligt, at det positive beskæftigelsesresultat eksempelvis betyder, at informanterne bevidst eller ubevidst tillægger

forskellige begivenheder en mening, som de ikke oplevede i øjeblikket. Dette og lignende forhold kan forvrænge min fortolkning af borgernes oplevede beskæftigelsesindsats.

4.4 Udvælgelse af Informanter

Baggrunden for udvælgelse af informanter følger definitionen af 'positive forløb', hvor vi læner os op ad distinktionen mellem *positive deviance* forstået som resultat (*outcome*) frem for handling (*behavior*) (Mertens et al., 2016 s. 1291) Det centrale udvælgelseskriterie er derfor et positivt beskæftigelsesresultat i form af ordinært arbejde, uddannelse eller fleksjob. Vi udvælger personer, der har været på kontanthjælp og har haft problemer ud over ledighed og nu er kommet i beskæftigelse. For at sikre et vist erfaringsgrundlag tilstræbes det, at borgeren skal have været i beskæftigelse mindst seks måneder. De tilknyttede professionelle, som vi søger, er sagsbehandleren på jobcentret. Dette valg er en blanding af strategi og pragmatik. Pragmatisk da vi i forvejen har adgang til denne professionelle gruppe, som er en central del af det øvrige forskningsprojekt. Strategisk fordi sagsbehandleren på jobcentret (jf. begrebsafklaring) kan betragtes som arbejdende i den beskæftigelsespolitiske frontlinje. Gruppen er derfor velegnet i forhold til at triangulere borgerperspektivet med et professionelt inden for den beskæftigelsespolitiske kontekst.

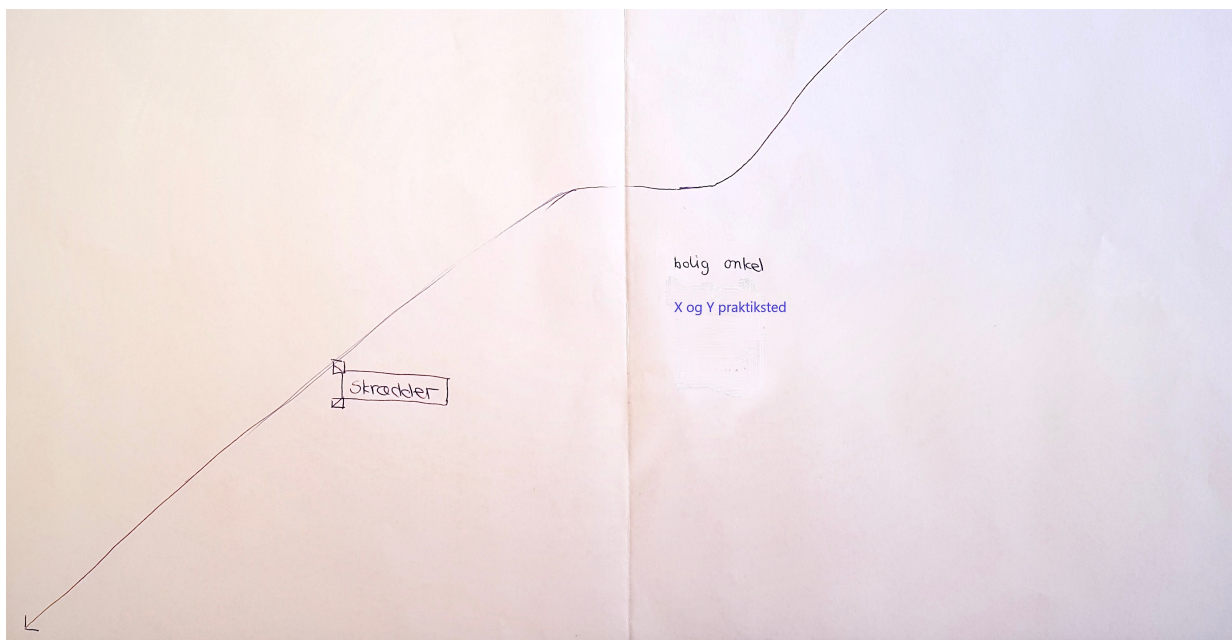
4.5 Interviewguides

Der er anvendt to forskellige interviewguides til borger og sagsbehandler (se bilag). Jeg går i dybden med overvejelser knyttet til interviewguiden til borgeren for herefter mere kortfattet at beskrive interviewguiden målrettet sagsbehandlerne.

Interviewguiden til borgerne er inspireret af Olesen og Eskelinen (2009), der i deres metodologi anvender begrebet korte narrativer i forhold til viden om beskæftigelsesindsatsen set fra kontanthjælpsmodtageres perspektiv. De peger på korte narrativer som metode i kvalitative analyser af beskæftigelsesindsatser og dets effekter. Som en del af kvaliteten ved korte narrativer fremhæves netop, at de repræsenterer en viden om de processer, mekanismer og relationer, hvorigennem indsatsen får virkninger. Narrativerne er korte i den forstand, at de ikke indgår i en længevarende biografisk fortælling, men er

mere ad hoc prægede refleksioner omkring specifikke begivenheder og perioder; her knyttet til beskæftigelsesindsatser. Desuden er narrativeerne ofte knyttet til kortere tidsintervaller, men rummer dog en tidsdimension, der gør dem oplagte til et studie af processer (Olesen & Eskelinen, 2009 s. 38,48). Da vi er interesseret i handlinger og processer i beskæftigelsesforløbet med betydning for det positive jobresultat, giver det mening at læne os op ad denne tilgang.

Formålet med interviewguiden er således ikke at afdække alle aspekter med relevans for det positive jobresultat, eller at informanterne skal fortælle begivenhederne i en bestemt rækkefølge. Formålet er, at få informanternes beskrivelse af specifikke situationer, begivenheder og oplevelser, der knytter sig til beskæftigelsesindsatsen. Interviewguidens temaer åbner op for fortælling om informanternes aktuelle hverdag i job, deres uddannelses- og arbejdsmæssige erfaring og den konkrete beskæftigelsesindsats, de har modtaget. Interviewspørgsmålene suppleres ved en visuel øvelse, hvor borgeren bliver bedt om at tegne en kurve, der illustrerer ledighedsforløbet i forhold til, hvad der opleves som op og nedtur. Et eksempel på en sådan tegning ses nedenfor.

Billede 1: Eksempel på illustration af ledighedsforløb

Under interviewene betyder øvelsen ofte, at informanten taler, mens han/hun tegner og kommer i den forbindelse i tanke om nye aspekter eller begivenheder i forløbet.

Tegneøvelsen har primært til formål at støtte hukommelsen og derved opnå særligt righoldige beskrivelser knyttet til de vendepunkter, hvor personen kommer i beskæftigelse. Jeg betragter det som en øvelse, der supplerer interviewet frem for en selvstændig metode, men effekten minder om fordelene ved metodemæssig triangulering, hvor én metodes styrke kan kompensere en andens svaghed (Guba & Lincoln, 1985 s. 306). Den ovenstående tegning har f.eks. en lille boks, hvor der står 'skrædder'. Dette er en praktikplads, som informanten husker, idet hun tegner kurven, og tegningen støtter og supplerer således det sproglige svar. Det er desuden en pointe ved brug af visuelle metoder, at visualiseringen kan bidrage til forskerens analyse, hvor der kan tolkes på den meningsskabelse, som ligger til grund for visualiseringen (Prosser i Denzin & Lincoln, 2011 s. 479).

Sagsbehandlerinterviewguiden er konstrueret så spørgsmålene ligger op til at få sagsbehandlerens perspektiv på begivenheder i beskæftigelsesindsatsen i forhold til indsats som praktikforløb, mentorordninger, udredningsforløb mm. Der spørges desuden ind til sagsbehandlerens rolle i forhold til, at borgeren kom i arbejde. Sagsbehandleren forholder sig også til borgerens illustration af ledighedsforløbet. Det leder ofte til, at han/hun bekræfter borgerens oplevelse af op- og nedture i forløbet, men giver sjældent nye perspektiver på indsatsen. Det er muligt, at metoden kunne have beriget sagsbehandlerperspektivet anderledes, hvis de selv havde tegnet deres opfattelse af forløbet. Manglende detaljerighed forringer interviewets kvalitet (Brinkmann & Kvale, 2009 s. 186) og er en ulempe i min undersøgelse, da det dels påvirker den triangulerende effekt og desuden interviewenes velegnethed i forhold til min analysestrategi, hvis induktive element er båret af detaljerighed.

Det følgende afsnit rummer valg og konsekvenser i forhold til indsamling af informanter.

4.6 Jobcentermedarbejdere som gatekeepers

For at komme i kontakt med borgerne har vi anvendt jobcentermedarbejdere som gatekeepers (Kristiansen & Krogstrup, 1999 s. 139) som strategi ud fra en logik, der minder om argumentationen for informantudvælgelse. Dels fordi vi i forvejen havde adgang til denne gruppe og dels grundet ønsket om et professionelt perspektiv. I de fleste tilfælde var der sammenfald mellem gatekeeper og den sagsbehandler, som vi interviewede vedrørende borgerens forløb. Ved at anvende sagsbehandlere som gatekeepers til borgerne kunne vi sikre os, at den interviewede sagsbehandler havde fulgt borgerens beskæftigelsesforløb i en længere periode, hvilket ville styrke kvaliteten af det triangulerende perspektiv.

Brugen af sagsbehandlere har været en fordel i forhold til at åbne feltet, men også givet udfordringer, der har påvirket det empiriske grundlag på forskellig vis. Under det øvrige feltarbejde i kommunerne spurgte vi efter *positive deviance cases*. Generelt erfarede vi, at det ikke var en enkelt opgave for medarbejderne at finde sådanne cases. Bl.a. som konsekvens af vores udvælgelseskriterie i forhold til informanter, der var afsluttede på jobcenteret og havde været i arbejde mindst seks måneder, var det ofte en udfordring for medarbejderne at finde frem til borgere, som de stadig havde kontakt til. Det er dog værd at bemærke, hvordan mange af de sagsbehandlere, hvis borgere vi endte med at interviewe, 'havde en borger i tankerne'. I en hverdag, hvor sagsbehandlere har 50-70 sager, er det i sig selv interessant, hvad der gør, at de husker en bestemt sag som 'positivt afvigende'. Hvorfor stikker netop denne borgers sag ud? Det er muligt, at denne proces påvirker vores data i forhold til, at de udvalgte borgere rummer en usædvanlighed. På den ene side kan man argumentere for, at det styrker 'den ekstreme kvalitet' ved den overordnede case af positive forløb. På den anden side kan man i relation til min undersøgelse pege på en svaghed i forhold til, hvorvidt borgerne, som udgør min case, er oplagte til at repræsentere stemmen af udsatte langtidsledige, hvis deres forløb har været usædvanlige. Det kan således påvirke anvendeligheden af mine analytiske fund, hvis de ikke kan overføres til den tiltænkte gruppe.

I vores tilfælde var det muliges kunst en faktor i udvælgelsen af informanter, da vi oplevede, at det var svært at finde passende cases. I nogle tilfælde skete en sneboldeffekt, hvor

sagsbehandlerne havde kontaktet flere borgere samtidigt, og hvor flere havde sagt ja. Det minder om, hvordan andre har erfaret, at brug af gatekeepers kan gøre det svært at styre processen med at udvælge informanter (Kristiansen & Krogstrup, 1999 s. 141). For vores datasæt betyder det, at nogle sagsbehandlere går igen for flere borgere (dog højst to for hver sagsbehandler). Hvor vi har interviews med elleve forskellige borgere, har vi altså tilsvarende med syv forskellige sagsbehandlere. Det påvirker igen kvaliteten af sagsbehandlerperspektivet som triangulering. Desuden har det påvirket borgergruppens sammensætning. Selvom baggrundsvARIABLE ikke har betydning i den forstand, at studiet ikke er repræsentativt, er det alligevel vigtigt at understrege skævhed i forhold til køn og alder. Vi endte med en overvægt af kvinder samt unge. Især antallet af unge kan være problematisk i forhold til min undersøgelse, hvor håndtering og oplevelse af en lang beskæftigelsesindsats er en rød tråd. Det er nærliggende at forestille sig, at alder påvirker dette. Det kan eksempelvis nævnes, at der i beskæftigelseslovgivningen skelnes mellem aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere under og over 30 (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, 2018). Ligesom særligt usædvanlige forløb kan informanternes alder altså også være en faktor med betydning for overførbareheden.

I næste afsnit følger refleksioner vedrørende forhold under selve interviewene, der har påvirket min undersøgelse på centrale områder.

4.7 Interviewenes udførsel

Under empiriindsamlingen har jeg ført en feltdagbog, hvor jeg efter interviewene har reflekteret over særlige forhold, jeg bliver opmærksom på. I det følgende har jeg udvalgt to problematikker, der er gennemgående for flere interviews og centrale for kvaliteten af min undersøgelse. Jeg læner mig op ad Gubrium & Holstein (2004) og deres forståelse af interviewet som aktivt, hvor data produceres i samspil mellem interviewer og informant (Gubrium & Holstein i Silverman, 2004 s. 156). Det fremhæver det væsentlige i at være bevidst om egen rolle i forhold til at påvirke data.

Alle interviews blev iscenesat med en indledende briefing, som anbefalet af Kvale & Brinkmann (2009, s. 149). Vi fortalte om interviewets formål, og hvor det blev gentaget, at

interviewet skulle handle om borgerens vej til arbejde og erfaring med beskæftigelsesindsatsen. Denne briefing kan have påvirket informanternes svar og dermed undersøgelsens resultat. Som eksempel får jeg i særligt ét tilfælde et indtryk af, at borgerens opmærksomhed på sig selv som 'en god historie' har haft en betydning. Da vi tager afsked efter interviewet, siger borgeren som en sidste bemærkning, at han ikke opfatter sit forløb som en succes, selvom han i interviewet har beskrevet sit forløb i positive vendinger. En mulighed er, at vi har en forskellig forståelse af succes, hvilket vi efterfølgende taler om. Jeg lægger vægt på det forhold, at han er kommet i fleksjob og har en erfaring med en længerevarende beskæftigelsesindsats. En mulighed er også, at han i interviewet har ønsket at *please* mig som interviewer ved at være særligt positiv, som parallel til en pointe hos Lincoln & Guba (1985). Jeg får dog snarere det indtryk, at interviewet er præget af, at borgeren har en agenda om at fremhæve sin positive erfaring med at blive tildelt ressourceforløb. Han fortæller mig, at han tidligere har stillet op til et journalistisk interview på denne baggrund. Selvom min undersøgelse ikke fokuserer på det positive resultat, kan dette og lignende forhold påvirke troværdigheden idet, at deres erfaring med den konkrete indsats i relation til et tidsaspekt bliver skævvredet i en positiv eller negativ retning.

Et andet forhold vedrørende udførelsen af interview, handler om, hvordan jeg i mine opfølgende spørgsmål flere gange er udfordret af nogle etiske forbehold. Et centralt aspekt af interviewets kvalitet handler om interviewerens evne til at lede interviewet ved hjælp af opfølgende spørgsmål, der svarer til forskningsinteressen (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 159). Netop fordi borgernes beskæftigelsesindsats er afsluttet, befinder de sig i en mindre udsat position end, hvis de fortsat var i forløb på jobcentre. Alligevel har jeg på forhånd været bevidst om, at deres historier rummer erfaringer, som det kan være smertefuldt at tale om. Det har gjort det relevant at overveje det etiske princip om tilgodeseende (*beneficence*) i forhold til, hvordan interviewet påvirker borgerne. Det betyder, at jeg undlader at blive forført af nysgerrighed for at høre borgerens baggrundshistorie (Kvale & Brinkmann, 2009 s. 92). Jeg har derfor bevidst undgået at grave i visse forhold, også selvom det kunne have tilført nuancer til forståelsen af deres beskæftigelsesindsats.

I det følgende afsnit præsenteres øvrige etiske overvejelser i forbindelse med empiriindsamlingen.

4.8 Ethiske overvejelser

Alle borgere og sagsbehandlere er anonymiseret, dvs. personnavne såvel som stednavne, arbejdspladser, praktiksteder m.v. Det indebærer også en redigering af tegningerne.

Informeret samtykke opnås af to omgange. Dels ved at sagsbehandlerne som gatekeepers får udleveret en beskrivelse af projektet, som de formidler videre til borgerne. Vi gentager indholdet af projektbeskrivelsen, der også gives til borgeren under briefing forud for interviewet. Der indhentes mundtligt samtykke fra sagsbehandlerne og skriftligt fra borgerne. Både før og under interviewet informeres borgeren om, at samtykke indebærer, at deres sagsbehandler også interviewes for at få hans eller hendes input til forløbet. Her bliver det understreget, at interviewet med sagsbehandleren ikke har til formål at tjekke, om borgerens historie er rigtig, ligesom det understreges, at indholdet i interviewet ikke videregives til sagsbehandler. Det har især været vigtigt i tilfælde, hvor borgerne i den telefoniske kontakt før interviewet har givet indtryk af, at de er kritiske over for deres beskæftigelsesforløb.

Som nævnt viser vi borgerens illustration af ledighedsforløbet til sagsbehandlerne. Selvom vi har borgernes tilladelse til at bruge tegningen, er det alligevel en etisk gråzone i forhold til fortroligheden, at denne vises til sagsbehandlerne. Jeg forsvarer dette ved at lade tegningen stå for sig selv med undtagelse af, at jeg i nogle tilfælde læser de ord op, som borgerne har skrevet samt kortfattet forklarer, hvorvidt en opadgående kurve eksempelvis skal forstås som 'op ad bakke' i negativ eller positiv forstand. Det har således givet anledning til en række etiske dilemmaer at håndtere fortrolighedsløftet til borgeren i forhold til de følgende interview med deres sagsbehandler, hvor vi har lovet, at vi ikke videregiver indholdet fra deres interview. Fortrolighedsløftet indebærer, at muligheden for at få sagsbehandlerens perspektiv på borgerens historie begrænses til de begivenheder, som sagsbehandleren selv lægger vægt på. Vi får altså ikke et dobbeltperspektiv på alle dele af forløbet.

4.9 Præsentation af informanter

Som sidste del af metodekapitlet, præsenteres kort det empiriske grundlag. Dette består af elleve interviews med borgere fra fem forskellige kommuner, der er kommet i ordinært

arbejde, fleksjob eller startet uddannelse på baggrund af en længerevarende ledighedsperiode kendetegnet af komplekse problemer. Disse interviews suppleres af elleve interviews med de tilknyttede syv forskellige sagsbehandlere for at supplere borgerens perspektiv. Alle borgerne har været i målgruppen for aktivitetsparate kontanthjælps- eller uddannelsesmodtagere, hvor to har været i ressourceforløb som seneste indsats². Længden af ledighedsforløbene strækker sig fra cirka tre til ti år. En kort præsentation af de enkelte borgercases findes som bilag.

5. kapitel: Analysestrategi

I dette kapitel er fokus på valg af strategi til at undersøge empirien. Under empiriindsamlingen blev det tilstræbt at få så mættede beskrivelser fra informanterne som muligt bl.a. ved hjælp af borgernes tegning af ledighedsforløbet, hvilket giver et godt råmateriale at arbejde ud fra. Der har ikke på forhånd været planlagt en analysestrategi. Hvis man ser på metodelitteraturen, mener jeg, at det minder om en *fluid analytical frame*, hvor anvendelsen giver mening med et forskningsformål, der tilstræber at give stemme til udvalgte grupper: "*the use of fluid frames is especially appropriate when researchers seek to give voice because a fixed analytic frame might prevent them from hearing the voices of the people they study*" (Ragin & Amaroso, 2011 s.78). Det datamæssige råmateriale giver således mulighed for flere analytiske vinkler, hvilket kan være en fordel i forhold til at være åben over for de perspektiver, som kommer fra den studerede gruppe.

Jeg har brug for en analysestrategi, der afspejler min eksplorative forskningsinteresse, der er fokuseret omkring et formål om at øge indsigten i beskæftigelsesindsatsen for udsatte

² Ressourceforløbsmodtagere hører under samme lovgivning som aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere. Ressourceforløbet er relevant, når det ikke er muligt at igangsætte andre beskæftigelsesrettede foranstaltninger som revalidering eller fleksjob. I ressourceforløbet er kravene til tidspunkt og kadence mellem indsatser lempet (Ekspertgruppen, 2016 s. 39).

arbejdsløses oplevelse og håndtering af tid. Derfor har jeg valgt en *grounded theory* inspireret analysetilgang, hvilket uddybes i det følgende.

5.1 Grounded theory

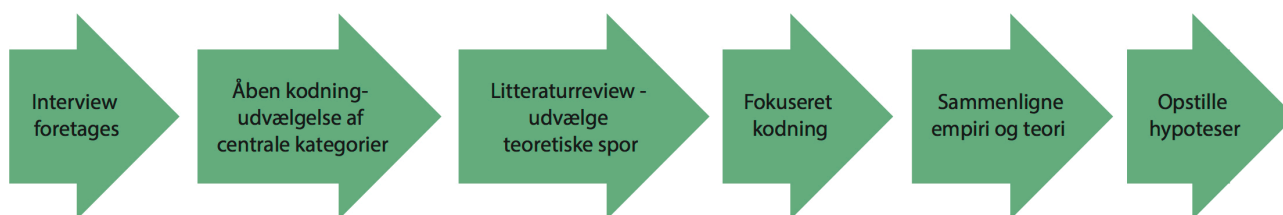
I udviklingen af min analysestrategi er jeg inspireret af Charmaz (2006), der opfatter *grounded theory* som en række principper og praktikker, der kan guide ens forskningsproces (Charmaz, 2006 s. 9). Hun fremhæver følgende kvaliteter ved tilgangen:

"The research process will bring surprises, spark ideas, and hone your analytic skills. Grounded theory foster seeing your data in fresh ways exploring your ideas about data through early analytic writing" — Charmaz, 2006 s. 9.

Det er særligt kvaliteten i forhold til at se data med friske øjne, som jeg finder anvendelig i lyset af mit problemfelt. Som jeg har argumenteret for, er der et behov for at studere beskæftigelsesområdet for udsatte grupper 'med friske øjne', og derfor finder jeg tilgangen frugtbar for studiet af min case.

Grounded theory er et paraplybegreb over en lang række måder at designe og analysere forskning (Charmaz, 2006 s. 15). Den analytiske fremgangsmåde kendetegnes ved, at den foregår i en stadig bevægelse mellem teori og empiri, hvor teorien således udvikles med grundigt fodfæste i empirien (Charmaz, 2006 s. 4). Som kvalitativ forskningsmetodik er tilgangen kendetegnet ved at formulere en række teknikker til at håndtere kodnings- og analyseproces, der kan anvendes fleksibelt efter undersøgelsens formål og på tværs af videnskabsteoretiske positioner (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 241). Kodning foregår typisk ad flere omgange, og kodningsstrategien er med til at strukturere den fortløbende proces mellem teori og praksis. Kodningen skal hjælpe forskeren med at stille analytiske spørgsmål til det indsamlede data (Charmaz, 2006 s. 42). Som det fremgår af figur 3, afrundes undersøgelsen med at opstille hypoteser. Denne struktur, inspireret af *grounded theory*, afspejler ønsket om en øget indsigt i beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper.

Ved at foretage en undersøgelse med udgangspunkt i en åbenhed for borgernes stemme (jf. Ragin & Amoroso, 2011), ser jeg en mulighed for at nuancere eksisterende viden, hvilket kan lægge op til videre undersøgelse. I det næste afsnit redegør jeg for mit valg af kodningsstrategi, der udgør analysens struktur.

Figur 3: Illustration af analysens progression inspireret af grounded theory

5.2 Fra åben til fokuseret kodning

Initial coding eller åben kodning anbefales i metodelitteraturen som et fornuftigt sted at starte (Boolsen i Brinkmann & Kvale, 2015 s. 246). Jeg opdeler min analyse i to hovedfaser, hvilket kan betragtes som en proces fra åben til fokuseret kodning. Formålet med den åbne kodning er at opdage, hvilke analytiske og teoretiske spor som data muliggør for herefter at udvælge centrale kategorier, der udforskes nærmere:

“An initial phase involving naming each word, line, or segment of data. While to sort, synthesize, integrate, and organize large amounts of data (...) entails a close reading of the data (...) the goal is to maintain open to all possible theoretical directions indicated by your readings in your data” — **Charmaz, 2006 s. 46**

Det er netop organiseringen af en større mængde kvalitativt data, i form af 22 interviews, som jeg skal organisere forud for en analyse. Inspireret af Boolsen (2015) er jeg gået til den

åbne kodning ved at kode alle interviews i sekvenser (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2015: 246f). Jeg har læst alle interviews, og efter hver sætning eller kortere sekvens har jeg foretaget en navngivning af sekvensens indhold. Til dette har jeg især anvendt *in vivo* koder, hvor jeg så vidt muligt har forsøgt at fange den interviewedes egne begreber og udtryk om det sagte for at efterstræbe så stor en åbenhed over for data som muligt (Charmaz, 2006 s.42).

Jeg har undervejs anvendt memoskrivning som teknik til løbende at notere indfald om mønstre, analysespor mm. Teknikken er central i *grounded theory* som et mellemlid mellem dataindsamling og analyse (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 262). Da modstridende oplevelser af fravær fra jobcentret dukker op i forskellige interviews, skriver jeg eksempelvis dette ned som et spørgsmål til data, der kan bruges i arbejdet med at fokusere analysen.

Efter den åbne kodning har jeg ledt efter sammenfald. Hvilke begreber eller temaer virker til at gå igen i interviewene? Jeg forstår dette i sammenhæng med Ragin & Amorosos (2011) pointe om at bruge den kvalitative metode til at studere sammenfald (*commonalities*). Desuden inspireret af Charmaz' *code for coding* hvor hun foreslår en tilgang, hvor data sammenlignes med data, og fremhæver det at gå hurtigt gennem data som en kvalitet i denne fase (Charmaz, 2006 s. 49). Åben kodning er en analytisk proces, som identificerer og udvikler begreber. De vigtigste procedurer handler om at stille spørgsmål, finde forskelle og ligheder og herigennem "*operationalisere egenskaber og dimensioner*" (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 251).

Jeg gik til dette arbejde med en masse farvede tusser, hvor jeg efterhånden fik ideer til kategoriseringer. Jeg noterede eksempelvis hver gang en informant nævnte ordet *drive* eller betydning af *ro*, og noterede dette i skemaer med inspiration fra Boolsen (Boolsen i Brinkmann Tanggaard, 2015 s. 247). Resultatet af dette er en række ideer til mulige analysespor.

På baggrund af valget af tid som centralt tema koder jeg mine interviews for anden gang. Det er denne proces, jeg kalder for fokuseret kodning, hvor jeg læner mig op ad Charmaz (2006): "*Focused coding means using the most signifikant and/or frequent earlier codes to sift,*

sort, synthesize and analyze large amounts of data” (Charmaz, 2006 s. 138). Det betyder, at jeg eksempelvis bruger *in vivo* koden *ro* i kodetræet (se bilag), som jeg opstiller. Jeg afviger fra at holde mig stringent til *grounded theory*, idet jeg ud fra en deduktiv logik integrerer begreber fra udvalgt forskning og teori i anden runde, hvilket dog minder om Charmaz’ (2006) begreb om *theoretical coding*. Jeg trækker her på Layder (1998), der advarer mod teori-neutrale analyser og argumenterer for at integrere eksisterende viden og teori, også når formålet er innovativt (Layder, 1998 s. 4). Ligesom ved den åbne kodning anvender jeg memo-skrivning som teknik til at bearbejde de fokuserede koder.

Inden jeg går til selve analysen, skal jeg redegøre for valget af tid som fokus, hvor jeg også nævner fravalgte temaer.

5.3 Valg af fokus

Jeg udvælger temaet om tid af to primære grunde. Når jeg sammenligner de åbne koder, finder jeg for det første, at temaet går igen på tværs af datasættet. Derfor vurderer jeg i denne tidlige analysefase, at der er en tilpas tyngde i data til, at analysen kan fortsætte ud fra et tidstema. Charmaz (2006) argumenterer for, at det mest gennemgående indhold i de åbne koder kan være et udgangspunkt for valg af fokus (Charmaz, 2006 s. 138). Det minder desuden om en pointe i kvalitativ indholdsanalyse (*content analysis*), hvor forskeren kan højne undersøgelsens troværdighed ved at identificere hyppigt indhold i data og herudfra kvalificere beslutningen om, hvad der er værd at rette opmærksomhed imod (Satu et al., 2014 s. 2).

Den anden grund til, at jeg udvælger *tid*, er mere kompleks. Det handler om, at jeg finder temaet særligt interessant. Valget er et resultat af den abduktive proces, hvor jeg i en vekselvirkning mellem empiri, litteraturstudie og memo-skrivning finder, at en undersøgelse med fokus på tid vil kunne nuancere eksisterende pointer i forskning vedrørende udsatte arbejdsløse.

Som tilføjelse til, hvorfor jeg finder tidsaspektet interessant, skal jeg nævne en central forforståelse; nemlig at der i en tidlig fase af dataindsamlingen opstår en hypotese om, at *timing* eller *gribning* af de rette tidspunkter for en indsats kan være en nøgle i forståelsen af

succes i de positive forløb (Larsen et al., 2017 s. 16). Da jeg i forbindelse med litteraturstudie støder på teori om *timing*, finder jeg denne interessant, fordi den interagerer med og udfordrer min forforståelse. Den åbner fænomenet og dermed forståelsen for *timing* i relation til min case. Det skal understreges, at der også var andre oplagte temaer, som jeg kunne have gået videre med, men som er fravalgt. I Tabel 2 fremgår tre af de mest signifikante fravalgte temaer.

TEMA	UDDYBNING
Borgerens Drive/drivkraft. Borgerens selvopfattelse.	Ordet drive går igen. Hvilken betydning og i hvilken sammenhæng anvender informanterne begrebet? Et videre fokus på borgerens drive kunne udvikles i samspil med teori og forskning vedrørende motivation eller self-efficacy som del af borgerens agency.
Praktikker	Evaluerings og beskrivelser af praktikforløb står centralt hos flere. Det er interessant, hvordan der er modstridende opfattelser af mange og lange praktikker, samt erfaringer med interne og eksterne (virksomheds-) praktikker. Hvordan er praktikkerne med til at skabe progression i forløbet?
Personlig udvikling, 'visualisering af vejen'	Der synes at være et gennemgående fokus på borgerens personlige læring og udvikling. Mange sagsbehandlere beskriver arbejdet med at tydeliggøre læringsprocesser/personlig udvikling for borgeren: "se hvor du er i dag i forhold til dengang". Også borgerne taler om betydningen af dette. Hvordan vægtes fokus på den personlige proces i forhold til de organisatoriske processer i beskæftigelsesindsatsen?

Tabel 2. Fravalgte temaer

I det følgende kapitel går jeg til den første analyse ud af tre, hvor jeg med udgangspunkt i den åbne kodning udvikler et fokus på tid. I første omgang er formålet at identificere et centralt tema, som kan danne udgangspunkt for en fokuseret litteratursøgning.

6. kapitel: Analysens Første Del

6.1 Opdagelse af et tema om tid

Den eksplorative interesse centrerer sig nu om, hvilke mønstre som viser sig i interviewene med borgere og sagsbehandler i forhold til oplevelse og håndtering af tid.

For at komme nærmere et fokus gennemlæser jeg de åbne koder og får efterhånden en liste over koder og begreber, som jeg intuitivt forstår i sammenhæng, og indfanger dette ved hjælp af memoskrivning. Resultatet er, at jeg efterhånden identificerer et analysespor, som jeg beslutter at gå videre med, og som jeg abstrakt kalder *tid*. Jeg vælger et abstrakt begreb, der kan virke som paraply for flere begreber og aspekter, hvilket også fremhæves som kriterie for udviklingen af centrale kategorier i *grounded theory* analyse (Boolsen i Brinkmann & Kvale, 2016 s. 256). Det er oprindelsen af dette spor, som jeg udfolder i det følgende.

6.2 Tre aspekter af tid

Processen, der har ledt til opmærksomhed på tid som tema, er foregået via en sortering i de åbne koder, hvor et uddrag her er illustreret i tabel 3, og som minder om tilgangen i *content analysis*, hvor hyppigt indhold i data identificeres (Satu et al., 2014).

	Vendepunkt/ tegnet kurve	Betydning af ro/ små skridt	Rette tid/ Wakeup-call	Fremtids- perspektiv/drømme	Kulisse- arbejde	Nødvendig tidsudtrækning
BORGER	9	6	4	8	-	1
SAGSB.	9	6	4	5	6	5

Tabel 3: Tallene indikerer hyppighed forstået som antallet af de interviews, hvor temaet identificeres

Mønstrene, der viser sig, i forhold til borgernes oplevelser og håndtering af tid, udleder jeg som tre aspekter af et tidstema. For det første lægger jeg mærke til informanternes fremtidsperspektiver og drømme. Alle interviews rummer, i højere eller mindre grad, en særlig mættet beskrivelse af tiden op til, at borgeren kommer i arbejde, starter uddannelse eller får godkendt fleksjob. Der fortælles om forskellige vendepunkter eller *"wakeup-calls"*. I forlængelse heraf er der flere, som fortæller om, hvordan de tilbage i tiden har haft fremtidsdrømme, der på en eller anden måde har haft en betydning for deres vej til arbejde eller uddannelse. Det kan være en drøm om at arbejde med en tegneinteresse, arbejde med bøger eller drømmen om at blive chauffør. Det kan også være drømmen om et normalt liv. Hos sagsbehandlerne er der flere, som fremhæver borgernes evne til at lægge planer og *"vide hvad de vil"* som en særlig ressource.

I forlængelse af dette former der sig et spørgsmål om, hvorvidt borgernes fremtidsperspektiver påvirker håndteringen af det langvarige beskæftigelsesforløb? I første omgang leder det til et spørgsmål om, hvad der kendetegner borgernes fremtidsperspektiver. Desuden hvordan man kan forstå fremtidsperspektivet i relation til de vendepunkter, som informanterne fortæller om.

Det andet aspekt, identificerer jeg som forskellige opfattelser af tiden, der går i sagsbehandlingen. Det kommer til udtryk i udsagn, der på forskellige måder synes at hænge sammen med informanternes forståelse for, hvordan sagsbehandleren, jobcentret eller *"systemet"* enten handler eller det modsatte, og om dette betragtes som positivt eller negativt. Nogle borgere oplever, at det bedste, som jobcentret gjorde for dem, var at lade dem være i fred. Også andre borgere taler om betydningen af at *"få ro"* eller *"blive frit stillet til at være frit stillet"* for at få styr på forskellige personlige problemer. Samtidig beretter borgerne om den frustrerende følelse i perioder, hvor *"der ikke sker en skid"*, hvor de føler sig ladt alene og forstærker en følelse af, at de spilder deres tid og liv på at være på kontanthjælp. Der virker til at være et tema om forskellige tidsopfattelser borgerne imellem, hvor en positiv erfaring af ro synes at eksistere side om side med en frustrerende oplevelse af, at tiden trækkes i langdrag. Interviewene med sagsbehandlerne er præget af refleksioner knyttet til de indsatser, der sættes i gang. I et tilfælde, hvor det i interviewet med borgeren fremgår, at han oplever at være fred fra jobcentret i lange perioder, fortæller

sagsbehandleren om sideløbende indsatser i samme periode. Flere sagsbehandlere bruger udtryk som "*kulissearbejde*" om de aktiviteter i beskæftigelsesindsatsen, som borgerne ikke ser. Der er desuden hos flere sagsbehandlere en opfattelse af, at det er nødvendigt "*at kunne arbejde med tiden*" i beskæftigelsesforløbet for udsatte. Det kan handle om muligheden for at lave en tilstrækkelig grundig dokumentation. Det kan også handle om tid til, at borgeren kan afprøve forskellige drømme og ideer for på baggrund af deres egne erfaringer at kunne justere planen for beskæftigelsesforløbet.

Det leder til et spørgsmål om, hvilke faktorer som påvirker en hhv. negativ og positiv oplevelse af tidsforløbet. Hvordan kan man ud fra konteksten forstå de forskellige oplevelser af jobcentrets fravær?

Det sidste aspekt, knytter sig til timingen i de enkelte forløb, hvilket skal ses i forlængelse af den overordnede case, hvor beskæftigelsesresultatet er centralt og desuden min forforståelse som tidligere nævnt. Nogle af borgerne har været på kontanthjælp i næsten ti år og en enkelt endnu længere. Et spørgsmål, der melder sig, er: hvorfor kommer de i beskæftigelse netop nu? Hvordan kan man forstå timingen i forløbene? Hvert interview indeholder forskellige perspektiver på, hvad der i det konkrete forløb har haft betydning i forhold til borgernes nuværende beskæftigelsesforløb. En borger fik eksempelvis tæsk som følge af en hashgæld, og opfatter denne hændelse som skelsættende. For andre er det beskrivelsen af et langt sejt træk, og hvor erfaringen i mange forskellige praktikker eksempelvis giver en tro på at kunne bidrage på en arbejdsplads. Her fortælles ikke om et særligt tidspunkt eller begivenhed som *wakeup call*. I de fleste tilfælde fortælles om samspillet mellem forskellige begivenheder i personernes liv samt indsatser fra jobcentrets side.

I det følgende opsummeres de centrale pointer fra den første analyse.

6.3 Delkonklusion

Ved at kode alle 22 interviews i sekvenser, udvikler jeg en kodeliste, hvis ordlyd læner sig op ad informanternes egne udtryk. Disse kodelister analyserer jeg intuitivt og opdager efterhånden et indhold, der viser et mønster, som jeg udleder som et centralt tema om tid. Temaet er samlende for særligt tre mønstre, som jeg identificerer i analysen af de åbne

koder: et fremtidsperspektiv, et tema om tidsoplevelse i beskæftigelsesindsatsen samt et aspekt knyttet til 'det rette tidspunkt' eller timing. Det er med dette – stadig relativt åbne – fokus, at jeg går til arbejdet med litteratursøgning, som er indholdet i det følgende kapitel. Jeg bevæger mig nu fra empiri til teori, hvor formålet er at finde teoretiske vinkler, der kan strukturere den videre analyse ved at danne grundlag for en fokuseret og i højere grad teoretisk kodning. Det er også i litteraturgennemgangen, at jeg præsenterer den centrale teori, som jeg anvender i den videre analyse.

7. kapitel: Litteraturreview

7.1 Søgning efter en teoretisk ramme for et tidstema

Med udgangspunkt i *tid* som tema søger jeg litteratur, der kan hjælpe mig i den videre undersøgelse af casen om langtidsledige udsatte. Min litteraturgennemgang skal ikke forstås som en afdækning af al viden inden for mit problemfelt. Den er struktureret omkring det udvalgte tema, hvor gennemgangen søger at afdække og udvælge relevant forskning, der kombinerer temaet med mit problemfelt, hvilket indebærer et fokus på udsatte arbejdsløse i en beskæftigelsespolitisk kontekst. Tilgangen minder om Booths' (2012) forståelse af et kritisk review, der søger at identificere den mest signifikante viden om et område/tema og har typisk fokus på begrebsanvendelse (Booth i Booth, Papaioannou & Sutton, 2012 s. 26). Den minder desuden om Danneris & Monrad (under udgivelse), der pointerer, hvordan litteraturgennemgangen kan hjælpe undersøgelsesprocessen i forhold til begrebsvalg og operationalisering. Det er netop dette, jeg har behov for forud for en fokuseret kodning ud fra et tema om tid. Jeg strukturerer min litteratursøgning med inspiration fra PICOC modellen (Danneris & Monrad, under udgivelse), som fremgår af Tabel 4.

FORSKNINGSSPØRGSMÅL:

Hvordan kan man ud fra eksisterende teori og forskning forstå de forskellige tidsoplevelser og tidsorienteringer i forhold til beskæftigelsesindsatsen, som kommer til udtryk hos udsatte arbejdsløse og sagsbehandlere?

Population. Langtidsledige/Arbejdsløse med problemer udover ledighed

Intervention/exposure. (ikke relevant)

Comparison. Selvom min analyse ikke er komparativ, sammenligner jeg de forskellige analyseenheder (borger vs. borger, sagsbehandler vs. borger), hvorfor dette også er et relevant inklusionskriterie i litteraturgennemgangen.

Outcomes (hvilke resultater er interessant information?).

Viden om arbejdsløses temporale orientering. Viden om hvordan tidsforløbet i beskæftigelsesindsatsen opleves og håndteres samt hvordan et fokus på tid kan operationaliseres og anvendes til at kvalificere beskæftigelsesindsatsen for udsatte.

Context. Beskæftigelsesområdet, beskæftigelsespolitik. Både i nordisk og international sammenhæng

Tabel 4. PICOC modellen inspireret af Danneris & Monrad (under udgivelse)

Som søgestrategi har jeg kombineret databasesøgning samt søgning ud fra centrale tekster med relevans for problemfeltet (kædesøgning), som det også anbefales af Danneris & Monrad (under udgivelse). I Tabel 5 står angivet de anvendte søgeord i databaserne.

SØGEORD (se bilag for søgestrengene med boolske operatører)

NB. De udvalgte databaser har særlig relevans inden for det sociale arbejdes område (Danneris & Monrad, under udgivelse).

Målguppe:

Kontanthjælpsmodtager*, "cash benefit recipient", "udsatte arbejdsløse", "vulnerable groups", "hard-to-place unemployed", "hard to serve unemployed", "vulnerable welfare recipients", "long term unemployed", "social benefit recipients", "vulnerable clients", "welfare-to-work clients", "welfare claimants", "benefit claimants", "vulnerable jobseekers"

Tema/fokus:

Tidsopfattelse, ventetid, "time experience", "time perception*", Temporality, "window of time", "time limit*", "wait* time", "wait* period", "fremtidsperspektiv", "future perspective", "future orientation", "time control", "time agency", "temporal agency", "free time", "institutional time", longitudinal, trajector*, timing, "turning point*", "Life course", "Stagnation", "time and space"

Kontekst:

Beskæftigelsesområdet, Beskæftigelsespolitik, jobcent*, "active employment policy", "active labour market program", "active labour market polic*", "danish employment system", "welfare program", "case work", "public employment office", "frontline work*", "street level", "employment service delivery", "employment service provid*"

Tabel 5. Søgestrengene

Søgning i databasen *Social service abstracts* giver 45 resultater. *Applied Social Sciences Index & Abstracts* giver 82. *Social science premium collection* giver 463. *Scopus* giver 202.

Abi/inform giver 334, hvor 164 resultater ligger indenfor emner med relevans for det sociale arbejde.

Selvom databasesøgningen i nogle tilfælde giver mange resultater, kan jeg ekskludere de fleste ud fra titel og abstracts (Danneris & Monrad, under udgivelse). Det ligger uden for dette projekts omfang at foretage et litteraturstudie, som giver belæg for at konkludere, at forskning, som kombinerer et tidsaspekt med studier af beskæftigelsesområdet og udsatte grupper, er underbelyst. Min litteraturgennemgang ud fra den angivne søgestreng indikerer dog, at dette er tilfældet, hvorfor jeg her finder et potentielt vidensbidrag for min undersøgelse.

I første omgang er det væsentligste inklusionskriterie for at udvælge litteratur en kobling af et tidsaspekt med både område og målgruppe. I den følgende gennemgang har jeg medtaget alle fundne studier fra databasesøgningen, der matcher både tema, målgruppe og område. Da denne litteratur er begrænset, har jeg desuden udvalgt forskningsartikler, som har operationaliseret et fokus på tid eller har anvendt en metodologi, der gør det muligt at sammenligne med min empiri. Databasesøgningen leder mig til flere relevante studier og teorier. Den forskningslitteratur som jeg her går i dybden med, har jeg udvalgt, fordi jeg i gennemlæsningen har fundet en teoretisk og/eller empirisk sammenhæng på tværs. I nogle tilfælde fremkommer sammenhængen ved, at forskningsartiklerne refererer til hinanden, og andre gange det mig, som identificerer et mønster. Denne sammenhæng er tydeliggjort i opdelingen af de følgende afsnit.

7.2 Litteratur om tidsoplevelse

Det er kun i meget begrænset omfang lykkes mig at finde studier med fokus på udsatte arbejdsløse og beskæftigelsesområdet, der fokuserer på selve tidsoplevelsen i beskæftigelsesforløbet. Dog finder de australske forskere, Marston & McDonald (2008), i deres kvalitative studie baseret på interviews med langtidsledige, at tid er et dominerende

tema, men uden at belyse det centralt. I dansk kontekst er et tidsaspekt fremtrædende i Sophie Danneris' (2016a) ph.d. og longitudinale studie, hvor 25 kontanthjælpsmodtagere følges over en toårig periode. Det er et centralt fund hos Danneris (2018), hvorledes tiden på kontanthjælp opleves som et ikke-lineært forløb. Tiden varierer mellem oplevelser af hhv. at komme nærmere arbejdsmarkedet (*progression*), længere væk (*tilbagegang*), at ryge ud af et sidespor (*afkobling*) eller en oplevelse af stilstand (*stagnation*) (Danneris, 2018 s. 15). Det er især oplevelsen af stilstand, som jeg finder interessant i forlængelse af fortællingerne om *ro* i den empiri, der ligger til grund for min undersøgelse. Dette forstærkes af gennemlæsning af følgende studie foretaget i en medicinsk kontekst. Jeg har i begrænset omfang fundet forskning vedrørende tidsoplevelse inden for beskæftigelsesområdet. Derimod har jeg fundet en række studier inden for sundhedssektoren, som har dette fokus (Carr, Teucher & Casson, 2014; Sjöling et al., 2004; Charmaz, 1991). Desuden i dansk sammenhæng et enkelt inden for behandling af stofmisbrugere (Järvinen & Ravn, 2017). I forhold til at åbne for en tidsdimension i social forskning finder flere, der trækker på den amerikanske sociolog, Michael Flaherty (2003, 2011), og hans teori om, hvordan mennesker oplever og håndterer tid forskelligt (Mølholdt, 2017; Carr et al., 2014; Hitlin & Elder 2007; Järvinen & Ravn, 2017). Især det amerikanske studie: "*Time while waiting: patients' experiences of scheduled surgery*" (Carr et al., 2014), er interessant i forlængelse af Danneris' (2018) analyse. Forskerne anvender en fænomenologisk tilgang via semistrukturerede interviews til at undersøge patienters oplevelse af ventetid. Analytisk skelnes mellem tre varierende oplevelser af ventetid, som 'tid der flyver', 'tid der går som sædvanligt' og 'tid der slæber sig afsted' (Carr et al., 2014 s. 1676). Disse minder om oplevelser af progression og stilstand, som findes hos Danneris (2018). Artiklen af Carr et al. (2014) samler en række argumenter for, hvorfor et studie af tidsoplevelse kan tjene til at forbedre en patientcentreret behandling, hvilket jeg finder interessant i forhold til, om en lignende undersøgelse af oplevelser hos udsatte arbejdsløse kan forbedre det sociale arbejde i beskæftigelsesindsatsen. Potentialt i at undersøge patienters oplevelse af ventetid ligger bl.a. i at øge forståelsen for, hvilke omstændigheder, der udgør forskellen mellem det, at patienterne oplever sig selv 'som temporale aktører og/eller ofre for uvidenhed' (Carr et al., 2014 s. 1681). Det skal understreges, at det kan være problematisk at sammenligne kontanthjælpsmodtagere i en

beskæftigelseskontekst med patienter i en medicinsk. Jeg gør primært dette i forståelsen af, at grupperne har det tilfældes, at de har erfaring med ventetid i en samfundsmæssig institutionel kontekst.

Flahertys (2003) teori om temporalt aktørskab er forbundet med et mikroniveau, hvor der fokuseres på, hvordan individet i hverdagen udøver et 'tidsarbejde'. Det følgende afsnit samler litteratur, hvis konceptualisering af temporalt aktørskab indeholder perspektiv til et samfundsplan via temporale orienteringer i tid og sted.

7.3 Litteratur om tidshorisonter

Med fokus på at opstille et begrebsapparat til at undersøge et tema om tid bliver jeg opmærksom på Anne Kirstine Mølholdts (2017) ph.d., som er et forløbsstudie af anbragte unge. Her opstilles en teoretisk ramme, der skal hjælpe undersøgelsen af forskellige tidshorisonter, som observeres hos de unge. Både Mølholdt (2017) og flere andre trækker på teorier og begreber knyttet til Hitlin & Elders (2007) *life course* perspektiv (Mølholdt, 2017; Verd & Lopez, 2011; Hitlin & Johnson, 2015; Danneris, 2018). Særligt ét perspektiv i disse studier finder jeg frugtbart i forhold til min undersøgelse. Dette handler om, hvordan individer i livsforløbet orienterer sig og handler efter tidshorisonter. Hitlin & Elder (2007) konceptualiserer temporalt aktørskab i et *life course* perspektiv. Her står det centralt, hvordan individet handler med tanke på en fjern uspecifik fremtid, hvilket har betydning for tilpasningsevnen i livsforløbets overgange (*transitions*) og vendepunkter.

Fremtidsperspektivet er knyttet til en selv-refleksivitet i forhold til strukturelt betingede muligheder og begrænsninger (2007 s. 182). Hos Hitlin & Johnson (2015) er det en selvstændig pointe, at fremtidsperspektivet er en manglende empirisk dimension i agency analyser (Hitlin & Johnson, 2015 s. 1438). Hitlin & Elder (2007) skriver:

“We term attempts to exert influence to shape one's life trajectory ‘life course agency.’ This extended temporal horizon complicates the nature of agency, as our reflexive capacities extend to incorporate distal goals and our beliefs about our ability to reach such goals gets folded into such agentic action”

— **Hitlin & Elder, 2007 s. 182**

Her pointeres, at en ‘udvidet tidshorisont’ er et afgørende perspektiv i forståelsen af agency som håndtering af livsforløbets overgange. Disse overgange kan ifølge Elder (1994) og Mølholdt (2017) eksempelvis være defineret af ind- og udgange på arbejdsmarkedet. Dette finder jeg interessant i relation til min case af forløb med udsatte langtidsledige, hvor det rejser et spørgsmål om, hvordan borgernes fremtidsperspektiver påvirker håndteringen af det lange forløb i forhold til at træffe valg i de vendepunkter, som beskrives i interviewene. En anden dimension af orientering i forhold til en tidshorisont kommer desuden til udtryk hos Elder (1994) og Mølholdt (2017). Elder (1994) introducerer begrebet *social timing* som centralt for et *life course* paradigme (Elder, 1994 s. 5). Teorien fokuserer på, hvordan individet er påvirket af gældende normer i en historisk og samfundsmæssig kontekst i sin opfattelse af normalitet i livsforløbet. Med andre ord udvikles normer om, hvilke begivenheder som knytter sig til bestemte tidspunkter i livsforløbet. Det rette tidspunkt for forskellige begivenheder i livsforløbet kan bl.a. ses i sammenhæng med det sted i livet, hvor individet befinder sig i forhold til en karriere: *“The timing of life course events and roles tells much about the goodness of fit between lives and work careers”* (Elder, 1994 s. 6). Et aspekt af social timing er desuden knyttet til, hvordan individet strukturer sit livsforløb ud fra en forventning om, hvilke begivenheder som forbindes med en bestemt alder, hvilket også fremhæves af Mølholdt (2017). Denne teori finder jeg relevant som en nuancering af fremtidsperspektiverne i min case og dels i relation til forforståelse om *timing* i beskæftigelsesindsatsen, som tidligere nævnt.

Det skal understreges, at *life course* perspektivet ofte undersøges i kvantitative analyser, hvilket også er tilfældet for Hitlin & Johnson (2015). Jeg anvender perspektivet i kvalitativ sammenhæng med inspiration fra Mølholdt (2017) og desuden Verd & López (2011), der

argumenterer for, at case-centrerede studier, som de finder underrepræsenterede, kan bidrage med rig kontekstuel viden om livsforløbets overgange og vendepunkter.

De ovennævnte studier opstiller teorier og begreber i relation til temporalt aktørskab, men matcher hverken perifært eller slet ikke område og målgruppe. Det gør derimod Eskelinen & Olesen (2010), som har lavet et kvalitativt forløbsstudie, hvor de undersøger kontanthjælpssystemet set fra kontanthjælpsmodtagernes synsvinkel. De anvender en narrativ tilgang, hvor det overordnede analysefokus er kontanthjælpsmodtagernes arbejdslivsperspektiv og grad af agency. I analysen indgår også et blik for borgernes livsperspektiv og herunder, hvordan de integrerer beskæftigelsespolitiske mål ad hoc i deres forestillinger (deres arbejdsmarkedsperspektiv) om sig selv og den situation, de befinder sig i (Eskelinen & Olesen, 2010 s. 28). I undersøgelsen anvendes altså et agency begreb med et fokus på livs- og arbejdsmarkedsperspektiv. Jeg mener, det er oplagt at anvende denne undersøgelse i kombination med Hitlin & Elders (2007) teori om *life course agency*. Jeg skal i det følgende afsnit samle op på de centrale teorier og begreber, som jeg anvender i forhold til operationalisering af det udvalgte tidstema.

7.4 Opsamling og operationalisering

På baggrund af litteraturgennemgangen finder jeg en relevans for videre undersøgelse af tidsoplevelse og tidsorientering hos udsatte arbejdsløse i beskæftigelsesindsatsen.

Litteraturgennemgangen leder mig til teori og begreber, som jeg opstiller som udgangspunkt for to analysefokus. Jeg anvender desuden begreberne til at lave et kodetræ (se bilag), der ligger til grund for den fokuserede kodning. Det første fokus handler om oplevelsen af tid, der går. Disse operationaliseres i relation til Danneris (2018) samt Carr et al. (2011) ved hjælp af koderne: stilstand/'tiden slæber sig afsted' og progression/'tiden flyver' (kodetræer er vedhæftet som bilag). Jeg operationaliserer desuden dette spor ved at skelne mellem negative og positive attituder i forhold til tid uden indblanding fra jobcentrets side. Det andet fokus handler orientering i forhold til tidshorisonter, der minder om de fremtidsperspektiver, som jeg i analysens første del identificerer. Dette operationaliserer jeg på baggrund af teori og begreber fra *life course* perspektivet. Jeg operationaliserer

fremtidsperspektivet ved at skelne mellem de perspektiver, som informanterne tillægger betydning tilbage i tid og fremtidsperspektiver efter interviewet. Jeg anvender desuden koden 'beslutninger i overgange og vendepunkter' til at undersøge fremtidsperspektivet i relation til narrativer om særligt afgørende tidspunkter. Derudover anvender jeg koden *social timing* opdelt i begreberne aldersstrukturering og samfundsnormer med henblik på at undersøge, hvordan en orientering i forhold til nutiden påvirker oplevelsen og håndteringen af ledighedsforløbet.

Jeg går herefter til fremstillingen af arbejdet med disse to analysespor.

8. kapitel: Analysens Anden Del

8.1 Håndtering af tiden der går, flyver og står stille

"Borgere, der kommer ind med komplekse problemer, det fikser man sådan sjældent lige på et halvt år" (*Sagsbehandler Julie*).

"Så det tænker jeg også har været en forudsætning for, at forløbet er gået godt, fordi praktikken ude ved FirmaX varede også næsten et halvt år, så det er også en lang praktik (...) Jeg tænker, at det kræver ekstremt meget af en ung... altså det vil kræve ekstremt meget af alle" — Sagsbehandler Thomas

To, tre eller fire år. Måske fem. I hvert fald mange. Mange af borgerne har svært ved at huske præcis, hvor mange år de har været på kontanthjælp. Som den amerikanske sociolog, Michael Flaherty, siger, er oplevelsen af tid flygtig. Både i øjeblikket og retrospekt. Vi opfatter ikke tiden, der går på samme måde (Flaherty, 2011 s. 8). For søndagsbilisten kan det være dejligt at følge en langsom trafik, mens man nyder udsigten af rapsgule marker, og tiden synes at flyve ubemærket. For den forsinkede bilist på vej til et vigtigt møde kan den

langsomme trafik føles uudholdelig, og fem minutter bliver en evighed. Forskellige omstændigheder kan påvirke oplevelsen af tiden, der går. Fælles for borgerne i denne undersøgelse er, at de har været på kontanthjælp igennem en længere årrække. Størstedelen mere end fem år, som det fremgår af Tabel 6.

	Katja	Ditte	Katrine	Sofie	Camilla	Sune	Victor	Hanne	Lisbeth	Elsie	Marie
ÅR PÅ K-HJÆLP	7	8+	7	3	6+	5+	5+	3	10+	9+	4

Tabel 6. Oversigt over varigheden af informanternes forløb. Det skal bemærkes, at der er tale om det tidsmæssige skøn, som kommer til udtryk i interviewene, hvor flere udtrykker tvivl om den præcise varighed.

I forlængelse af Flahertys (2011) arbejde giver det mening at antage, at fem år på kontanthjælp ikke føles ens for alle, ligesom det giver mening i forlængelse af Danneris' (2018) analyse. Ligeledes opleves fem år i et travlt arbejdsliv sandsynligvis anderledes end fem år i arbejdsløshed, hvor man kæmper med fysik, psyke eller begge dele, og hvor man ikke ved, hvordan eller hvornår man kommer i arbejde. Borgerne i min undersøgelse er på interviewtidspunktet kommet på den anden side af et længerevarende kontanthjælpsforløb og som beskrevet, finder jeg et gennemgående tema i interviewene, som på forskellig vis omhandler, hvordan borgerne har oplevet og håndteret tiden og ventetiden på kontanthjælp.

I det ovenstående citat af sagsbehandler Thomas fortæller han, hvordan han mener, at det havde en betydning, at den pågældende borger var vedholdende gennem et langt praktikforløb. Han reflekterer også over, hvordan der stilles store krav i forhold til at holde ud. Det indledende citat af sagsbehandler Julie understøtter, hvad også andre har fundet; at hjælpe udsatte arbejdsløse tættere på arbejdsmarkedet gøres sjældent som et hurtigt fix. Der findes ikke *“one size that fits all”* (Danneris, 2016b). Disse perspektiver synes at understrege, at udsatte arbejdsløse i tillæg til andre udfordringer så som fysisk og psykisk lidelse, også

skal håndtere oplevelsen af forløb, der kan vare længe. Som nævnt i litteraturgennemgangen undersøger Carr et al. (2014) oplevelsen af ventetid hos patienter, der venter på operation. Studiet udfordrer en eksisterende antagelse om, at ventetid alene forbindes med frustration og irritation. I deres analyse er det en pointe, at forskellige omstændigheder omkring ventetiden har indflydelse på, hvorvidt den opleves overvejende positivt eller negativt. Som tidligere nævnt opstiller de det at være offer for uvidenhed over for oplevelsen af temporalt aktørskab.

I følgende analyse er tilgangen fortsat eksplorativ med sigte på at kunne formulere hypoteser til videre undersøgelse. Jeg fokuserer analysen ud fra arbejdsspørgsmålet om, hvordan man kan forstå de forskellige dimensioner af oplevelsen af ventetid/stilstand i beskæftigelsesindsatsen, som kommer til udtryk i casen, i relation til eksisterende forskning og teori om temporalt aktørskab.

Under den fortsatte kodning opdager jeg forskellige nuancer af det tema om ro, som jeg identificerer i første analyse. Jeg opdeler disse i tre perspektiver, som udgør analysens struktur. Først undersøges de negative attituder i forhold til ro, der kan være udtryk for, at jobcentret opleves som fraværende. Med henvisning til Danneris (2018) tolker jeg dette som en negativ oplevelse af stilstand i beskæftigelsesindsatsen. Herefter undersøges de positive attituder. De to dimensioner nuanceres slutteligt i lyset af et kombineret borger- og sagsbehandlerperspektiv. Det skal understreges, at de retrospektive interviews indikerer, hvordan oplevelser af jobcentrets fravær har vekslet i forskellige dele af indsatsen. Selvom nogle borgere giver indtryk af en overvejende negativ eller positiv attitude i forhold til stilstand i beskæftigelsesindsatsen, ses der i empirien eksempler på, hvordan attituden har varieret hos den enkelte. De to dimensioner skal betragtes som idealtyper, der forventes at antage mange former og variere periodevis.

Med henvisning til Figur 2 (s. 19) relateres denne analyse af casen om udsatte langtidsledige primært til jobcentret og mesoniveaet som nærmeste kontekst. Dette sker i forlængelse af, at der analyseres på baggrund af de korte narrativer om konkrete beskæftigelsesforløb ud fra jobcentret.

I det følgende afsnit undersøges de negative opfattelser af perioder med stilstand.

8.2 Når tiden står stille: uvished og tidsspilde

Ditte (33), Katja (41) og til en vis grad Else (37) adskiller sig fra de øvrige borgere ved generelt at have en markant negativ attitude i forhold til den beskæftigelsesindsats, de har oplevet. Da jeg forud for interviewet kontakter Ditte og Katja, forbereder de mig begge på, at de intet positivt har at sige om deres kommune. De beskriver længere perioder, hvor de ikke er i kontakt med jobcentret og deres sagsbehandler. Ditte siger:

Jeg har jo været i... hvad har jeg været? Fire forskellige arbejdsprøvninger og nogen af dem har jo været ni måneder. Altså et halvt år, ni måneder... sådan ude af sind ude af... eller ja ude af øje ude af sind ikke? Æh og så havde jeg gået et år hjemme, hvor jeg ikke kunne få fat på nogen sagsbehandlere — Ditte, 33

Når Ditte taler om jobcentrets fravær i praktikkerne, fremgår det andre steder, at det bl.a. handler om opfølgende samtaler med henblik på at beskrive hendes arbejdssevne.

Ovenstående citat viser, at Ditte har en oplevelse af at være blevet glemt. Det tyder på, at Ditte, uanset om hun er i aktivering eller ikke, oplever et fravær fra jobcentret. Da Katja bliver spurgt, hvad hun kunne ønske havde været anderledes i sit forløb, svarer hun, at hun kunne ønske en større forståelse for sin fysiske lidelse og tilføjer: "Altså hele den der menneskelige forståelse, og så lave en plan, en realistisk plan. Ikke bare, vi ses om tre måneder, vi ses om tre måneder" (Katja, 41). Det er tydeligt, at tiden imellem de opfølgende møder føles som en negativ faktor for Katja. Hun lægger vægt på det forhold, at hun går fra møderne uden en plan for, hvad der skal ske i hendes sag. Fælles for Ditte og Katja er, hvordan det at være overladt til sig selv, uden fornemmelsen for handling fra sagsbehandlerne, ledsages af frustration.

Denne følelse af, at der ikke sker noget i beskæftigelsesindsatsen, stemmer overens med perioder med stilstand eller stagnation, som fremgår af Danneris' (2018) analyse. Det er en kernepointe hos Danneris, at en tilstedeværelse af mening og sammenhæng er afgørende for borgernes oplevelse af kontanthjælpsforløbet. Det tyder ikke på, at hverken Katja eller Ditte

oplever mening med den tid, hvor de ikke hører fra jobcentret, hvad enten de er i aktiveringsforløb eller går hjemme mellem opfølgende samtaler. Carr et al. (2014) peger på sammenhængen mellem meningsfuldhed og oplevelsen af ventetid. De finder, at nogle patienter føler et generelt tab af mening med deres tilværelse. Ventetiden virker som en forstyrrelse af det liv, man havde før sygdommen, og det leder til tab af identitet og selvværd. Manglende mening påvirker ventetiden, så den synes at slæbe sig afsted og føles som spildtid i sammenligning med det liv, man havde engang (Carr et al., 2014 s. 1677). Fælles for Else, Ditte og Katja er, at de har fået fleksjob på baggrund af en fysisk lidelse. Alle tre tænker tilbage på en fortid, hvor de var på arbejdsmarkedet. På forskellige måder understreger de, hvordan de altid har arbejdet – og været glade for at arbejde – indtil deres fysiske problemer startede. Katja siger eksempelvis: *"Jeg har elsket det der arbejdsliv og mit skoleliv, og jeg har gode minder fra dengang, ikke. Så er det ligesom, da jeg blev syg, så gik det ligesom bare ned ad bakke, ikke"* (Katja, 41). Det er muligt, at Ditte og Katjas frustration i forhold til ventetid bunder i, at de føler, hvordan deres liv er sat på pause, indtil de har fået afklaring på godkendelsen til fleksjob. Alle pauser i beskæftigelsesindsatsen er med til at trække den i forvejen lange ventetid ud. Ditte fortæller på et tidspunkt, hvordan hun længes efter handling i beskæftigelsesindsatsen. Hun er træt af at gå hjemme og har set *"det TV hun skal se"* (Ditte, 33). Ventetiden føles langsom, når man oplever tilværelsen kedsommelig, som også Carr et al. (2014) pointerer (Carr et al., 2014 s. 1677).

Udover manglende mening er en følelsen af uvished karakteristisk, når borgerne taler om perioder med stilstand i negative vendinger. Else svarer på et direkte spørgsmål om, hvorvidt tiden op til hendes fleksjobgodkendelse føles som stilstand: *"Ja. Mere eller mindre. Hvor man bare står og siger jamen, hvor er jeg på vej hen? Kommer jeg et andet sted hen, eller skal jeg ud et andet sted eller?"* (Else, 37). Som hos flere andre husker hun uvisheden som en række af ubesvarede spørgsmål. Det understøtter analysen hos Danneris (2018), hvor uvished er kendetegnende for oplevelsen af stagnation i det, at borgerne befinder sig i hænderne på et uigennemsigtigt system, som efterlader dem uvidende og tøvende (Danneris, 2018 s. 11). Katrine (29), der var på kontanthjælp ca. syv år, er et eksempel på dette. Efter teenageår præget af psykiatriske indlæggelser og perioder på opholdshjem stabiliseres hendes tilværelse stille og roligt. Katrines ønske om et ordinært arbejde er stort,

men ender til sidst med en fleksjobbevilling. Selvom hun flere gange fortæller, hvordan hun er glad for den hjælp, hun har modtaget fra sin sagsbehandler og mentor, beskriver hun ubehaget ved i mellemprioderne for de forskellige indsatser. Katrine fortæller i det følgende, hvordan hun oplever fremgang i den sidste praktik og i tiden op til hendes godkendelse til fleksjob, men tilføjer:

Så går det jo bare fremad. Eller fremad og fremad, for jeg vil jo egentlig sige, at der var en nedtur mere. Der blev sommerferie. Så gik der egentlig rigtig lang tid, hvor man ikke fik noget som helst at vide, og det er meget frustrerende. Jeg stoppede jo lige der til sommerferien sidste år, og jeg vidste ingenting. Det stod helt stille, og så skulle jeg jo først til møde den... i august var det. Den 30. tror jeg

— **Katrine, 29**

Katrine er tæt på den afklaring, som hun har ventet længe på, da hun slutter praktikken op til sommerferien. Hun kender tidspunktet for mødet med det rehabiliterende team, som skal afgøre hendes fleksjobsag. Alligevel virker det til, at denne sidste ventetid næsten ikke er til at holde ud. Hendes sagsbehandler husker Katrines utålmodighed i den sidste periode:

Og så skulle sagen jo på rehabiliteringsteam møde og godkendes, og det var jo lige det sidste. Så det der med, at hun var utålmodig, kan jeg også huske (...) Altså lige nu der ved jeg ikke, hvornår den kommer på. Nå og du ved, der kan jeg også huske, at der ringede hun også noget mere for at høre

— **Sagsbehandler Trine**

Selvom Katrine ringer til sin sagsbehandler, kan hun ikke få svar på, hvornår hun kan komme til det rehabiliterende team. Uden succes forsøger hun at handle sig ud af ubehaget ved den uvished, som ventetiden er præget af. I Danneris' (2018) analyse fremgår det, at

kontanthjælpsmodtagerne indimellem forsøger at handle selv, når de oplever stilstand, men uden andet resultat end at blive sat til at vente yderligere (Danneris, 2018 s. 12). Det kan ses som en parallel til en pointe hos Carr et al. (2014): *"Time drags with lack of agency"* (Carr et al., 2014 s. 1677). De konkluderer, at når patienten ikke oplever et handlingsrum i ventetiden, gør det, at patienten ikke føler nogen kontrol. Det fylder ventetiden med en følelse af uvished, og som konsekvens kommer den til at føles endnu længere.

Opsummerende kan det siges, at den negative attitude i forhold til perioder med stilstand kan påvirkes af oplevelsen af meningsløshed og kontroltab, og hvor uvisheden derfor kommer til at fylde.

Som en modpol til en frustrerende oplevelse, at tiden står stille, står borgernes følelse af, at de på en positiv måde lades i fred fra jobcentret. Dette undersøges i det følgende.

8.3 Når tiden står stille: en tiltrængt ro

Flere borgere giver udtryk for, at det i deres forløb har været afgørende, at jobcentret (nogle bruger termen jobcenter, og andre taler om deres specifikke sagsbehandler) har respekteret deres behov for ro. Det gør sig især gældende hos Victor (29), Sune (26) og Hanne (53).

Fælles for de tre er, at de beskriver perioden med ro som en tid, de selv har valgt, og at roen også handler om, at de fritages for aktivering. Victor (29), der i dag er ansat i et fleksjob, taler i positive vendinger om, hvordan han på et tidspunkt kommer i et ressourceforløb og ikke oplever, at 'der sker noget som helst i sin sag' i et år. Han beskriver det som en tid, hvor han får lov at fokusere på sig selv. Noget lignende gør sig gældende for Hanne (53).

Overordnet giver Hanne indtryk af, at hun tænker tilbage på sin kontanthjælpsperiode som en tid, hun har haft kontrol over:

Det var en periode, jeg sådan set havde brug for, synes jeg. Og synes, at jeg er blevet behandlet super godt fra jobcentret dernede. Altså de har bare ladet mig være og respekteret, at det er her, jeg er lige nu, og det skal jeg have ro og fred til.

Så på den måde har jeg kun gode oplevelser af behandlingen af mit nummer og min sag, kan man sige. Ja, det synes jeg — Hanne, 53

Citatet ovenfor indikerer, at Hanne er tilfreds med det forløb, hun har været igennem på jobcentret, hvor hun især fremhæver det forhold, at hun har haft mulighed for at være i fred til at tage sig af personlige forhold. Af det fortsatte interview med Hanne, samt hendes sagsbehandler Mie, fremgår det, at denne fred handler om, hvordan hun fritages fra aktivering så som praktik og kurser. Det fremgår senere, at de personlige forhold især handler om en datter, der har det svært i en periode. Desuden, at hun selv kommer ud af et dårligt kæresteforhold samt i den forbindelse stabiliserer sit alkoholmisbrug, da hun plejede at drikke med sin ekskæreste. Hanne giver således det indtryk, at hun selv har valgt denne 'fredning', og at hun oplever at have noget at bruge tiden til. Det synes at stå i kontrast til følelsen af en stilstand, som man ikke har kontrol over, som belyst ovenfor. Det kan sammenlignes med Carr et.al., som netop konkluderer, at *"time flies with more agency"* (Carr et al., 2014 s. 1678). I modsætning til en tid uden handlingsrum går den hurtigere, når man oplever at kunne kontrollere ens situation ved at bruge tiden til meningsfulde projekter. I tillæg til dette pointerer Carr et al. (2014), at tiden føles hurtigere med en højere grad af mening, hvilket også responderer med Danneris (2018). Det kan komme til udtryk ved fornemmelsen af en højere mening (Carr et al., 2014 s. 1678), hvilket lader til at gøre sig gældende hos Hanne. Hun reflekterer over meningen med tiden på kontanthjælp: *"Når jeg ser på det i dag, så tror jeg virkelig, at det har været dét, der har været meningen for mig og mit liv, hvis man tror på noget øvre, øvre... Altså det har ikke kunne være anderledes"* (Hanne, 53). Det er muligt, at tilkendegivelsen kan forstås som udtryk for, hvordan meningen med forskellige begivenheder ofte først stykkes sammen retrospekt (Hitlin & Elder, 2017 s. 183). Opsummerende kan det dog siges, at Hanne i tilbageblikket oplever en meningsfuldhed med tiden på kontanthjælp og med de perioder, hvor hun fik lov at være i fred. Hun har selv følt en kontrol over disse perioder, hvor hun har haft mulighed for at tage sig af personlige forhold, hvorfor perioden ikke har føltes som langsommelig venten. Det skal dog bemærkes, at Hanne kun har været på kontanthjælp i ca. tre år, hvilket vil sige, at tiden reelt må siges at have været kortere end for eksempelvis Ditte (33), Katja (41) og Else (37), som har været på

kontanthjælp i hhv. syv, otte og ni år. Desuden adskiller Hanne sig ved, at hun ikke har gennemgået et afklaringsforløb med henblik på fleksjob, hvilket også kan have spillet en rolle for følelsen af kontrol over tiden. Hannes eksempel er trukket frem, da hendes positive oplevelse af ro, er så markant. Lignende gør sig dog gældende hos andre. Det gør det for Sune (26), hvilket uddybes i det kommende afsnit. Opsummerende kan det siges, at den forudgående analyse viser en tendens til, at den negative oplevelse af tid med stilstand kan forstærkes ved, at perioden ikke opleves som meningsfuld eller som en tid, man har kontrol over. Dette kan ledsages af en frustrerende følelse af uvished. Omvendt kan stilstand opfattes i positiv forstand som en tid med ro, hvor man oplever et handlerum i forhold til at have indflydelse på periodens varighed, samt har meningsfulde aktiviteter at tage sig til. I det sidste afsnit søges en dybere indsigt i dimensionerne af stilstand i kombinationen af borgernes og sagsbehandlernes perspektiv.

8.4 Kulissearbejde

Sune er med sine 26 år væsentlig yngre end Hanne, men har dog haft et langt forløb idet han efter gennemførelse af 9.klasse har haft vekslende perioder på kontanthjælp og uddannelsesforsøg, før han starter i et ressourceforløb, der varer omkring fire år. Ligesom Hanne beskriver Sune en periode på et år, hvor 'han gik hjemme og hev penge hjem' i positive vendinger, fordi han havde det svært, og som han selv udtrykker det:

Jeg havde ikke brug for alle de der kommunefolk, der hev i mig hele tiden og sagde; 'Kom nu i gang! Kom nu i gang! Kom nu i gang!' Hvor jeg havde mere brug for at (de sagde, red.): 'sæt dig der, kom tilbage når du er klar'. Og så kunne jeg lige komme kravlende, når jeg engang var klar — Sune, 26

Sune fortæller om en tid, hvor han lades i fred fra jobcentret, hvilket jeg forstår som en periode kendetegnet ved stilstand. Som det fremgår af citatet, ser han tilbage på perioden som en tid, han havde kontrol over. Han kunne selv handle ved at kontakte jobcentret, når han var klar, og således præges tidsoplevelsen af en større grad af agency (Carr et al., 2014).

Hos Sune er det kendetegnende, at han tilskriver jobcentret en lille rolle i forhold til at komme op af det "hul", som han et andet sted beskriver. Denne periode er præget af depression, hashmisbrug og økonomiske problemer. I forlængelse af dette er det interessant, hvordan hans sagsbehandler, Heidi, har en anden opfattelse af tiden, hvor Sune ikke kontakter jobcentret. Hun har været tilknyttet som koordinerende sagsbehandler i de knap fem år, hvor Sune var i ressourceforløb. Her oplister hun som indledning i interviewet Sunes beskæftigelsesindsats:

I starten har der været meget fokus på at stabilisere ham, hvor der skulle sættes noget i gang på det sociale område. Sune var et stort kaos, så der skulle vi have iværksat også noget bostøtte. Der var fokus på misbrug, hash... økonomi har altid været et kæmpe issue for Sune. Det er et stort kaos. Og så er han jo egentlig diagnosticeret med en ADHD også. Så der har været fokus på noget bostøtte og få det iværksat. Og så har vi egentlig snakket om, at Sune han skulle ud og lave noget. Noget virksomhedspraktik — Sagsbehandler Heidi

Det fremgår, hvordan Heidi har anvendt bostøtte som hjælp til at skabe orden med det kaos, som kendetegner Sune. Senere beskriver hun, hvordan hun har haft udfordringer i forhold til samarbejdet med denne bostøtte, som hun ikke mener i tilstrækkelig grad hjælper Sune med at skabe stabilitet i sin økonomi. Et andet sted refererer Heidi til sin sparring med den psykolog, som Sune taler med. Modsat Hannes tilfælde virker det ikke til, at Sunes oplevelse af en tid med ro til sig selv er ensbetydende med, at der ikke sker noget i hans beskæftigelsesindsats. Selvom det ud fra Heidis perspektiv ser ud til, at der har været handling fra hendes og systemets side den tid, hvor Sune beskriver det modsatte, er det værd at bemærke, hvordan Sune selv tillægger det en betydning, at han har haft mulighed for at tage en pause og blive klar. Ud fra interviewene er det ikke muligt at vide, om der er reelt sammenfald mellem den tid, hvor Sune siger, at han ikke kontaktede jobcentret og de aktiviteter, som Heidi beskriver. Ud af de fire år på ressourceforløb er det muligt, at der har været ganske lidt kontakt i denne periode. Det interessante her er Sunes oplevelse af at have

haft kontrol over perioden som et tilvalg af stilstand trods det forhold, at flere forskellige indsatser ser ud til at have været sat i værk. At Sune ikke tillægger jobcentret en stor betydning i et tilbageblik, kan skyldes mange faktorer. Det kan skyldes, at han lægger vægt på andre begivenheder i sit liv, som han ikke forbinder med beskæftigelsesindsatsen. Det kan også være et udtryk for, hvordan tiden snyder vores hukommelse, som det er Flahertys pointe, jf. analysens indledning. Det er dog også muligt, at dele af beskæftigelsesindsatsen er foregået uden for Sunes bevidsthed. Selvom det i Sunes tilfælde ikke virker til at have haft en negativ betydning, antager jeg i forlængelse af den øvrige analyse, at det i andre tilfælde kan forstærke følelsen af manglende kontrol og uvished om det handlende system.

Jeg ser i min empiri flere eksempler på, hvordan sagsbehandlerne i nogle tilfælde opfatter borgernes oplevelse af, at der ikke sker noget i modsætning til det, som rent faktisk foregår. Sofies og Elses sagsbehandlere bruger begrebet "*kulissearbejde*". Mens sagsbehandlerne søger bevillinger til uddannelsesforløb, mentorordning eller indhenter dokumentation fra læger eller psykiatri, er det muligt, at borgeren går hjemme og føler, at intet sker, hvilket kan opleves frustrerende, som allerede belyst. Dette fund lægger op til et spørgsmål om, hvorfor borgerne ikke i højere grad involveres i dette kulissearbejde? Det ser ud til, at uvished kan skabe stor frustration og kan medvirke til at udgøre forskellen i forhold til om stilstanden opleves positiv eller negativ eller med henvisning til Carr et al. (2014); om man føler sig som et uvidende ofre eller en temporal aktør. Man kan således argumentere for, at nytænkning af beskæftigelsesindsatsen med fordel kan fokusere på, hvordan der skabes mere gennemsigtighed og dialog i processen, således at borgerne kender mere til sagsbehandlernes arbejde og proces og dermed kan forstå sin egen 'placering' og rolle bedre. Det minder om et fund i en analyse igangsat af væksthuset, der ligesom mit empiriske grundlag baseres på interview med tidligere 'udsatte som nu er ansatte'. Her er det en pointe, at *en identitet som medskaber* af den konkrete beskæftigelsesindsats er betydningsfuld for borgeren. I undersøgelsen forbindes denne identitet dog særligt med situationer, hvor der er progression i sagerne (Rambøll, 2017 s. 20). Min analyse peger på, at denne medskabelse i ligeså høj grad er relevant for perioder, der kan defineres som stilstand.

8.5 Delkonklusion

I analysens første del har jeg undersøgt de negative attituder i forhold til stilstand eller fravær fra jobcentret, som jeg har opdaget i interviewene med borgere og sagsbehandler. Den negative attitude bliver synlig i beskrivelser om, at tid mellem opfølgende samtaler eller lange perioder, hvor borgeren ikke hører noget fra jobcentret, beskrives i negative vendinger og som unødigt tidsudtrækning i forhold til eksempelvis at opleve progression i en afklaring mod fleksjob. Analysen indikerer, at den frustrerende oplevelse af perioder med stilstand påvirkes af borgernes oplevelse af meningsfuldhed og kontrol over denne periode, hvilket synes at understøtte Danneris' (2018) analyse. Dels minder det om fundet hos Carr et al. (2014), der i forhold til undersøgelser af patienters oplevelse af ventetid finder, at en negativ oplevelse af tid, der slæber sig afsted, forstærkes af manglende temporalt aktørskab. Ifølge deres analyse, kan det handle om, at man ikke oplever, at tiden kan bruges på en meningsfuld måde og ved uvished over, hvad der skal ske. Dette er et interessant fund i forhold til den videre analyse, hvor et positivt aspekt af perioder med stilstand belyses. Her udtrykker borgere, hvordan de er blevet hjulpet af ofte lange perioder, hvor de ikke hører noget fra jobcentret og dermed har fået en tiltrængt ro. Det er kendetegnende for disse fortællinger, at perioderne føles selvvalgte, og at borgerne har oplevet at kunne bruge denne tid til at tage sig af forskellige personlige forhold. Det synes at understøtte teorien hos Danneris (2018) samt Carr et al. (2014), hvor en større oplevelse af meningsfuldhed har betydning for perioden med stilstand. Desuden hvordan ventetiden opleves mere positivt med en højere grad af temporalt aktørskab i forhold til at erfare et handlerum i denne tid. I analysens sidste del inddrages et sagsbehandlerperspektiv. Analysen peger på, at borgernes oplevelse af perioder med stilstand – både dem som opleves negativt og de positive – ikke altid er sammenfaldende med, at der ikke er aktiviteter i gang i beskæftigelsesindsatsen. Det leder til et spørgsmål om, hvorvidt en større kommunikation om den mere tekniske proces i beskæftigelsesindsatsen kan styrke erfaringen af kontrol hos borgerne og dermed påvirke oplevelsen af det langvarige beskæftigelsesforløb i en mere positive retning.

9. kapitel: Analysens Tredje Del

9.1 Tidshorisonter

Actor's temporal orientations are shaped by situational exigencies, with some situations calling for extensive focus on the present and others requiring an extended temporal orientation. — **Hitlin & Elder, 2007 s. 171**

I den sidste analyse undersøges borgernes tidshorisonter, og hvad de betyder for deres oplevelse og håndtering af ledighedstiden. Dette gøres ud fra arbejdsspørgsmålet om, hvordan man ved hjælp af begreber fra teorien om *life course agency* kan forstå dimensionerne af udsatte arbejdsløses tidshorisonter? Med tidshorisonter mener jeg (jf. begrebsafklaring s. 12) de temporale orienteringer i forhold til nutid og fremtid, som skal forstås i forlængelse af det temporale aktørskab. Som det fremgår af det ovenstående citat, kan nogle situationer, ifølge Hitlin & Elder (2007), kalde på nutidsperspektiv, mens andre kræver en mere langstrakt tidshorizont.

Den forudgående analyse af casen har primært inddraget den nærmeste kontekst nemlig jobcentret (se Figur 2 s. 19). I dette kapitel perspektiveres casen i forhold til den ydre kontekst, som er beskæftigelsespolitikken samt normer i samfundet, der også kan ses i relation til den social- og beskæftigelsespolitiske udvikling. Den følgende analyse er opdelt i to. I første del undersøger jeg borgernes fremtidsperspektiver, hvilket uddybes ud fra et konkret borgereksempel. Her anvender jeg et perspektiv fra Hitlin & Johnsson (2015), hvor de undersøger *the power of looking ahead*. Centralt for dette perspektiv er, hvordan individet orienterer sig efter en optimistisk forventning om, at 'livet har noget i vente' (Hitlin & Johnson, 2015 s.1465). I anden del undersøger jeg ud fra begrebet *social timing* borgernes nutidsperspektiv i relation til samfunds- og beskæftigelsespolitiske normer.

9.2 Fremtid

Som indledningsvist skitseret definerer jeg fremtidsperspektiv i bred forstand i forståelsen af individets temporale orientering mod fremtiden. Som beskrevet bliver jeg i den første kodningsproces opmærksom på et aspekt af tid, som handler om forskellige drømme, mål, forventninger og planer for fremtiden. Tabel 7 giver et indtryk af, hvilke forskellige fremtidsperspektiver jeg identificerer hos borgerne. Det er både de retrospektive, der skal forstås som de fremtidsperspektiver, der indgår i de forskellige korte narrativer om det afsluttede beskæftigelsesforløb. Derudover er det forventninger til den faktiske fremtid efter interviewet.

Tabel 7. Fremtidsperspektiver hos borgerne. Teksten er en lettere redigering af borgernes egne ord.

BORGER	FREMTIDSPERSPEKTIV	
	Retrospekt (fremtidsperspektiver som nævnes tilbage i tid)	Fremtid (efter interview)
Camilla, 28	Camilla fortæller om sit mål om at "komme tilbage på skolebænken"(HF) og ønske om "at bidrage til samfundet". At stifte familie og få et stabilt liv er også en del af hendes fremtidsplan.	I dag er Camilla gravid og en del af fremtiden er at blive mor. Hun er fortsat besluttet på HF efter barsel og drømmer om et arbejdsliv, hvor hun kan arbejde med bøger. Måske er en litteraturuddannelse ikke vejen, men i stedet en salgsuddannelse, så hun kan sælge bøger. At arbejde på et bibliotek er også en idé.
Katrine, 29	Katrine ser tilbage på et ønske om at være normal og en plan om at tage en uddannelse og få "et ordinært arbejde".	Hun er tilfreds med sit fleksjob i en café, men vil måske gerne udfordre sig selv i et andet job en dag. Det vigtigste er at have et arbejde. "Livet starter med arbejde". Hun ser også frem til at skulle på ferie.
Marie, 28	Marie ved ikke, hvad hun vil i fremtiden og synes derfor ikke, at det giver mening at uddanne sig. Hun ønsker et fysisk arbejde, der kan gøre hende træt, hvilket mindsker hendes forbrug af hash.	Hun fortæller, at hun ikke tænker langt frem, men glæder sig til at deltage i den kommende firma-julefrokost. Det kunne hun ikke, da hun var praktikant. En mulighed i fremtiden er en forfremmelse i virksomheden.
Sofie, 27	Da Sofie først kommer på kontanthjælp, håber hun på et arbejde i en butik, så hun kan betale sin gæld. Hun ønsker en praktik, hvor hun kan øve kundekontakten og "det sociale", som er svært. Senere drømmer hun om at arbejde med sin kreative interesse, som især er tegning.	Hun drømmer i dag om at rejse til udlandet med sit arbejde som tatovør og deltage i en konference med andre, der deler hendes interesse for tegning.
Ditte, 33	Ditte vil ikke bruge sine 20'ere på at gå hjemme og ønsker "at komme videre med livet". Hun ønsker at få afklaring på sin helbredstilstand og beskæftigelsessituation.	Hun er glad for sit arbejde, men det tager energi, så der ikke er meget overskud i fritiden. Hvis hun vil stifte familie en dag, kræver det, at hun finder et job med andre arbejdstider.

Katja, 41	Katja ønsker afklaring på, hvad hun skal. Hun håber på et tidspunkt på førtidspension og senere fleksjob. Hun ønsker at komme ud i erhvervslivet og voksenlivet.	Hun drømmer om at finde et andet fleksjob, som giver mere mening for hende. Hun ønsker et arbejde, hvor hun kan have med mennesker at gøre, men det er svært at finde et fleksjob på få timer.
Hanne, 53	Hanne bliver klar til "at få gang i livet" og komme ind på "en voksenvej". I praktikvalg ønsker hun at afprøve et nyt pædagogisk arbejdsområde.	Hanne vil gerne starte på en hobby som at genoptage fitness eller begynde i en strikkeklub. Hun håber på fastansættelse det kommende år. På længere sigt ser hun frem til at følge sine voksne døtres liv. Hun håber på gældssanering og at få styr på økonomien. Desuden fylder drømme om at finde en kæreste, rejse og flytte til et større sted med plads til børnebørn. Måske vil hun genoptage en coachuddannelse. Hun anser ikke arbejdsskift som realistisk på grund af en plettet straffeattest.
Lisbeth, 51	Lisbeth ønsker at finde fodfæste på arbejdsmarkedet og håber at finde sin "lod i livet". Senere fokuserer hun på at få afklaret sin arbejdsevne med de nødvendige krydser "i papirerne".	Hun er glad for sit fleksjob på 12 timer i en skolebød og ønsker at fortsætte. Hun har svært ved at se, hvilke jobmuligheder, "der ellers skulle dumpe ned i hendes turban".
Else, 37	Else ønsker at få afklaret sin situation både i forhold til helbredstilstand og jobsituation. Hun har altid gerne ville arbejde.	Hun håber på at komme op på normal tid, dvs. stige i timer i sit fleksjob. Måske vil hun arbejde andet sted, men hun vil ikke arbejde om aftenen.
Victor, 29	Victor skal finde ud af "hvad han vil med livet". Han drømmer om at blive socialrådgiver. Et ønske om afklaring på en økonomisk erstatningssag, har fyldt i mange år.	Det der fylder mest, er at afslutte den økonomiske erstatningssag.
Sune, 26	Sune vil af med sin hashgæld og tjene penge. At arbejde som chauffør er en drøm. Han ønsker at være et forbillede for sin datter. Han drømmer om at købe et hus som jævnaldrende.	Sune håber at kunne sparre sammen til et hus. Han drømmer om at få et barn mere. Måske vil han købe en ny bil.

Når borgerne ser tilbage på forskellige vendepunkter i deres forløb, er der flere, som refererer til mål som: *"at komme tilbage på skolebænken"* (Camilla, 28), *"at få gang i livet"* (Hanne, 53), *"tage en uddannelse og få et ordinært arbejde"* (Katrine, 29), *"finde min lod i livet"* (Lisbeth, 51) eller *"få afklaring"* (Else, 37; Katja, 41; Lisbeth, 51). Der synes at være et mønster i data, som peger på, at de fremtidsperspektiver, som nævnes tilbage i tid, har en uspecifik

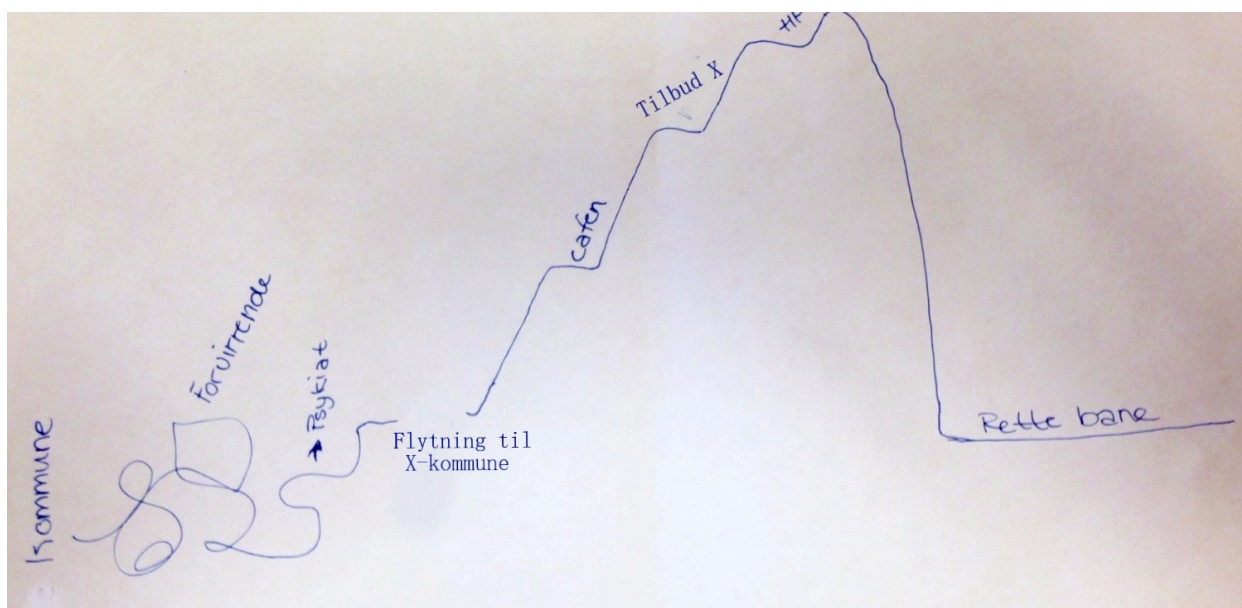
karakter. Deres fremtidsperspektiv efter interviewtidspunktet er anderledes konkrete: ”*genoptage coachuddannelse*” (Hanne, 53), ”*komme på tegnekonference i udlandet*” (Sofie, 27). Samtidigt er der andre, som virker til at have haft en specifik fremtidsdrøm langt tilbage i beskæftigelsesindsatsen. Her kan nævnes Sune (26), der går efter et chaufførarbejde eller Sofie (27), hvor ideen om at arbejde med sin tegneinteresse som tatovør har formet sig over en længere årrække. Det er muligt, at dette fund kunne have set anderledes ud, hvis perspektivet ikke var retrospekt. Alligevel er det interessant, hvordan mange af borgerne reflekterer over fremtidsperspektivernes betydning, når de ser tilbage på deres beskæftigelsesforløb. Man kan argumentere for, at borgernes orientering mod en fremtidig karriere er udtryk for, at de har et klart arbejdsmarkedsperspektiv, hvilket er et centralt beskæftigelsespolitisk mål (Danneris et al., 2017 s. 71). Det minder om Eskelinen & Olesens (2010) analyse, der, som tidligere præsenteret, har et fokus på arbejdsmarkedsperspektiv. Nogle kontanthjælpsmodtagere, i deres casestudie, adskiller sig som særligt målbevidste. Denne gruppe betoner deres egne ønsker og mål, samt de skridt de selv tager, som afgørende for, at de er kommet i arbejde eller nærmere arbejdsmarkedet. Eskelinen & Olesen (2010) forstår denne målbevidsthed i forbindelse med en høj grad af agency, og de peger på, hvordan det ser ud til at styrke kontanthjælpsmodtagerens ejerskab over beskæftigelsesforløbet, når det kan tilrettelægges ud fra deres egne mål (Eskelinen & Olesen, 2010 s.109). Denne erfaring går igen hos flere af de interviewede sagsbehandlere, jf. den første analyse. I arbejdet med at kode interviewene får jeg imidlertid et indtryk af, at fremtidsperspektiverne hos borgerne i min case også rummer en anden nuance end et klart arbejdsmarkedsperspektiv, hvilket *life course* perspektivet åbner for en forståelse af. Flere af borgernes fremtidsperspektiver minder om forståelsen af orientering mod langstrakte livsmål i Hitlin & Elders (2007) optik. Her kan nævnes Sune (26), hvor ønsket om at tjene penge fortælles i sammenhæng med et håb om at kunne give sin datter en anden opvækst, end han selv har haft. Hitlin & Johnson (2015) trækker på Hitlin & Elder (2007), og i deres undersøgelse indgår karriere som et af flere langstrakte livsmål med betydning for handlekraft (*agentic action*). De konkluderer:

“To understand the relative importance of individual senses of agency within socially structured bounds, we offer an economical set of measures that demonstrate agency (...) as a sense of what life holds in store, a social force that can aid individuals in developing more optimal life course outcomes”

— Hitlin & Johnson, 2015 s. 1465

Her anbefales, at en forventning om ‘at livet har noget i vente’ medtages som mål i analyser af agency. Det gøres med en teori om, at fremtidsperspektivet er en social drivkraft, som hjælper individet til at optimere livsforløbet. I lyset af denne teori, antager jeg, at de forskelligartede fremtidsorienteringer hos borgerne i min case kan være udtryk for, at de i nogen grad orienterer sig mod en langstrakt tidshorisont. Dette skal jeg undersøge yderligere ud fra Camillas (28) eksempel. Jeg udvælger Camilla (28), fordi fremtidsperspektivet er et særligt gennemgående tema i hendes tilfælde.

Camilla (28) har været på kontanthjælp i mere end seks år, før hun i 2017 for anden gang starter på HF. Det fremgår både af interviewet med Camilla og hendes sagsbehandler, Julie, at uddannelse har været en del af hende drøm for fremtiden gennem hele beskæftigelsesforløbet. Nedenfor (Billede 2) ses hendes illustration af sit beskæftigelsesforløb.

Af interviewet fremgår det, at Camilla kommer på kontanthjælp, da hun dropper ud af HF, og der følger en svær tid med psykisk lidelse og familieproblemer, som hun har tegnet som en 'krusedulle'. I starten af interviewet fortæller Camilla umotiveret om tiden, hvor hun flytter kommune og desuden får ny kæreste, som et særligt afgørende tidspunkt. Af tegningen fremgår det, hvordan hun mindes, at en positivt opadgående kurve starter herefter. Jeg ønsker som interviewer at få Camilla til at uddybe sin beslutning med at flytte og desuden tage nogle afgørende valg om at bryde kontakten med sin mor, som hun også beretter om. Jeg spørger, om der er et særligt tidspunkt, hvor det går op for Camilla, at 'nu skal det være anderledes', hvor hun fremhæver en psykiatrisk indlæggelse, lige inden hun flytter og skriver 'psykiatri' på tegningen. Hun uddyber følgende:

Der var en læge, og hende kunne jeg virkelig ikke li'... men det var fordi, som jeg sagde, at jeg faldt jo fuldstændig sammen der, da min mor så siger, jamen jeg smider dig ud, du skal finde et andet sted at bo. Og der knækkede jeg sammen, og der sagde jeg til hende... og jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre af mig selv og alt det der... og hvor jeg så fik at vide, at jeg ku' tage det her som en åben mulighed til at komme videre, eller jeg kunne tage den og så grave mig længere ned i det hul, end jeg allerede var i (...) alle sammen sagde lidt det samme, men lige det der med at grave mig længere ned, end jeg allerede lå... der tænkte jeg sådan lidt: okay, det er egentlig ikke det, jeg arbejder mig hen imod. Jeg arbejder mig jo hen imod at skulle tilbage på skolebænken og tilbage på uddannelsesvejen og sådan noget og tilbage på at få mig et stabilt liv.

Det fremgår et andet sted, at Camilla er indlagt, fordi hun ved en fejl har fået en forkert medicindosis i forhold til hendes psykiske lidelse. Indlæggelsen falder imidlertid sammen med et tidspunkt, hvor hun oplever problemer med sin familie, og i forvejen overvejer om

hun skal flytte i nærheden af sin nye kæreste. Som jeg tidligere har bemærket, er det muligt, at Camilla i retrospektivet tillægger begivenheden en betydning som vendepunkt, som hun ikke oplevede i øjeblikket. Alligevel er det bemærkelsesværdigt, at hun her flere år senere husker ordene fra lægen, som hun egentlig ikke bryder sig om, men som får hende til at reflektere over det 'at grave sig længere ned' frem for at komme nærmere målet om et andet liv. I disse mål ser jeg en parallel til Hitlin & Johnson (2015), der i deres studie har inkluderet et spørgsmål om, i hvilken grad den adspurgte forventer et arbejde, 'som de nyder at udføre' og 'et godt familieliv'. Det minder om, hvordan Camilla (28) et andet sted fortæller, at hun holder af at læse og drømmer om at arbejde med bøger og desuden husker tilbage på overvejelser om, hvornår hun gerne vil stifte familie (på interviewtidspunktet er hun gravid). Sammenholdt med Hitlin & Johnson (2015) tolker jeg Camillas mål som udtryk for, at hun har lignende livsmål i tankerne i det vendepunkt, hun beskriver som del af beskæftigelsesforløbet. I hendes forløb, virker disse uspecifikke mål om uddannelse og familieliv til at hjælpe hende med at tage den endelige beslutning om at forandre sin vanskelige situation ved at flytte. Således synes Camillas eksempel at understøtte Hitlin & Johnsons (2015) teori om, at en langstrakt orientering mod at opnå livsmål kan være en udslagsgivende faktor for at optimere sit livsforløb og desuden håndtere tilbagegang i livsforløbet, som de skriver et andet sted (Hitlin & Johnson, 2015 s. 1439).

På baggrund af ovenstående analyse er det interessant af vende tilbage til arbejdsmarkedsperspektivet. I publikationen *Spot På Samtalen* (Danneris et al., 2017) undersøges arbejdsmarkedsperspektivet som noget, der skabes i interaktion i mødet mellem borgere og professionelle (Danneris et al., 2017 s. 71). I forlængelse af deres analyse diskuteres fordele og ulemper ved et generelt arbejdsmarkedsperspektiv over for et konkret. Hvor det generelle eksempelvis kan komme til udtryk i en forventning om, at 'der er masser af muligheder for mig på arbejdsmarkedet', kan det konkrete være en idé om at få et fleksjob i Føtex (Danneris et al., 2017 s. 87,88). De skriver:

Der er med andre ord belæg for at pege på, at mens det generelle arbejdsmarkedsperspektiv kan være nødvendigt og meningsfuldt set i lyset af de

institutionelle og politiske rammer, så er det betydningsfuldt at have for øje, hvordan dette bredere og mere uklare arbejdsmarkedsperspektiv oversættes til noget konkret og for den enkelte borger meningsfuldt

— Danneris et al., 2017 s. 88

Her argumenteres for, at det for borgeren er hensigtsmæssigt at styrke det konkrete arbejdsmarkedsperspektiv, som det fremgår af citatet. Dette finder jeg interessant i forlængelse af min analyse sammenholdt med Hitlin & Johnsons (2015) betoning af den langstrakte fremtidsorientering i relation til agency i livsforløbet. Det skal understreges, at disse forskellige fund vedrørende et fremtidsperspektiv må læses ud fra hver deres metodiske og faglige kontekst. Det ligger uden for omfanget af mit projekt at udfordre den eksisterende forståelse af det generelle og konkrete arbejdsmarkedsperspektiv. Min analyse med udgangspunkt i *life course* perspektivet antyder en kvalitet ved den langstrakte tidshorisont i forhold til overgange i livsforløbet. Det er nærliggende at spørge, hvorvidt dette har betydning for beskæftigelsesindsatsen? Både i Camillas eksempel og hos andre borgere synes den langstrakte temporale orientering at påvirke en målrettethed i forhold til uddannelse eller arbejde. Det kan ligge op til at skærpe opmærksomheden på en nuance af arbejdsmarkedsperspektivet, der er forbundet med en orientering i forhold til livsforløbet. Ifølge Hitlin & Elder (2007) er det langstrakte fremtidsperspektiv forbundet med selvrefleksivitet og det individuelle aktørskab forbundet med sociale strukturer (Hitlin & Elder, 2007 s. 182). Det er forbindelsen mellem individets fremadrettede perspektiv og sociale strukturer, som jeg i sidste del anvender som perspektiv til at undersøge casen af udsatte langtidsledige i lyset af den samfundsmæssige kontekst. Det centrale spørgsmål er, hvordan samfundets normer påvirker oplevelsen af at være langtidsledig.

9.3 Nutid

Hvor det forrige afsnit handlende om borgernes orientering frem i tid, handler det følgende om deres orientering i forhold til nutiden. Som tidligere nævnt introduceres begrebet *social timing* som en del af *life course* teorien (Elder, 1994). Mølholdt (2017) trækker på dette og

pointerer, hvordan individet i sin handling er præget af tidens (samfundets) normer, der også indbefatter normer knyttet til alder. Ved at kode mine interviews med fokus på denne teori får jeg øje på, hvordan mange af borgerne ikke alene orienterer sig *frem* i tid, men også mere 'vertikalt' i tiden i forhold til det samfund, de lever i.

Hos borgerne er der flere eksempler på udsagn om at være 'bagud' i forhold til jævnaldrende. Hanne (53) fremhæver eksempelvis det forhold, at hun ikke før nu har været medlem af en fagforening og A-kasse, og hun forbinder begivenheden med at komme ind på "en voksenvej". Camilla (28) siger:

Jeg har altid haft den der med: du skal have en uddannelse, før du bliver gravid. Så rundede jeg 25. Okay, du skal have en uddannelse, og du vil gerne ha' baby, inden du bliver 30, så må du lige kæmpe lidt ekstra hårdt, og jeg tror, det er det, som der også har været der. Mange af de ting der med, at jeg havde nogen planer, som jeg hele tiden har holdt fast i. — Camilla, 28

Af citatet fremgår det, at Camilla forbinder det at være midt i 20'erne med at have uddannelse og familie. Noget lignende siger Ditte (33), der spejler sig i sine veninders liv. Ifølge Elder (1994) er alder en af de stærkeste kulturelle indikatorer for, hvilke begivenheder som er normen på forskellige tidspunkter i livsforløbet. I sit forløbsstudie om unge på opholdshjem anvender Mølholdt (2017) Elders (1994) begreb om timing i livet, og kobler dette med et andet begreb af Elder (1994) nemlig forestillingen om forbundne liv. Hun forbinder begrebet med social rolleteori og forståelsen af, hvordan alder konstrueres socialt i interaktion mellem individets sociale verdener over livsforløbet. Timing i livet kan forstås som forestillingen om den sociale betydning, som alder tillægges, og som kan variere i forskellige historiske og samfundsmæssige kontekster. De sociale forståelser, som er knyttet op til alder gennem aldersforventninger, kan medvirke til at strukturere livsforløbet (Mølholdt, 2017 s.42). Som eksemplificeret i citatet af Camilla finder jeg et mønster i mit data, der relaterer sig til borgernes orientering mod normalitet knyttet til deres alder. Det fremgår også, hvordan flere af de unge forholder sig til deres unge alder i forhold til de

øvrige ældre deltagere i aktiveringstilbud (Camilla, 28; Victor, 29; Katrine, 29). Især Katrine (29) fremhæver det unormale i at være ung og på vej mod fleksjob. Der er i mit datasæt ikke righoldig information til at undersøge, hvordan alderen påvirker oplevelsen af ledighedsforløbet hos de lidt ældre borgere, der er underrepræsenteret i empirien. Dog fortæller både Lisbeth (51), Katja (41) og Hanne (53) i positive vendinger om en periode i deres ledighedsforløb, som passede med, at de kunne være en støtte for et barn. I lyset af teorien om forbundne liv kan man tolke forskellige oplevelser af ledighedsperioden i lyset af timing i livsforløbet. Oplevelsen af årene, som går i 20'erne uden at finde fodfæste i forhold til uddannelse eller arbejdsmarked, påvirkes således af forventninger til 'normale' begivenheder i denne alder. I forlængelse heraf er det muligt, at oplevelsen af ledighedsperioden påvirkes af eksempelvis forældreskab som normal begivenhed i voksenlivet.

Samtidigt med et aldersfokus identificerer jeg hos borgerne også en orientering mod nogle bredere forestillinger om normalitet i samfundet, som ikke nødvendigvis knytter sig til alder. Elder (1994) knytter *life course* perspektivet sammen en pointe om, at individet orienterer sig i tid og sted i forhold til den historiske og samfundsmæssige kontekst. Således indeholder teorien om social timing også individets internalisering af normer i samfundet i bred forstand. Det går igen hos mange af borgerne i min case, at de anser det at være på kontanthjælp som noget lidt flovt eller skamfuldt. Hanne (53), som ellers understreger, at hun ikke er flov over sin situation, fortæller, hvordan det har taget tid at lære sin nabo at kende med begrundelsen:

"fordi kende sådan et ordentligt menneske, det var store ting, synes jeg. Hvad fanden var det, jeg ville sige med det? (...) Ja, man spejler sig jo da i sine omgivelser. Og dér, da kunne jeg da godt mærke, at det irriterede mig lidt med min status, at jeg var jo bare bistandsklient" — **Hanne, 53**

Det tyder på, at Hanne sætter det at være et ordentligt menneske op i modsætning til sig selv som en, der modtager offentlig forsørgelse, hvilket gør hende tøvende i relation til

naboen. Også flere andre reflekterer over, hvordan det at være kontanthjælpsmodtager opleves som en barriere i mødet med andre mennesker (Katja, 41; Lisbeth, 51; Ditte, 33). Jeg ser dette som en parallel til de fremtidsorienteringer (se evt. tabel 7), hvor beskæftigelse sammenlignes med det at komme i gang med livet eller 'voksenlivet'. Empirien peger således på, at borgerne forbinder et 'ordentligt liv' med et arbejdsliv. Det minder om en pointe i en analyse af Hohnen (2009) med fokus på, hvad ændringer i beskæftigelsespolitikken betyder for udsatte grupper. Hun pointerer, hvordan ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere påvirkes af en samfundsmæssig kontekst, hvor arbejde anses for målet og vejen til det gode liv, og hvor dette mål samtidig "overskygger alt andet" (Hohnen, 2009 s. 11). Jeg ser altså indikationer for, at borgerne i min case er orienteret i tiden i forhold til en norm om arbejde som det gode liv. En anden norm, der synes gennemgående, kommer til udtryk i interviewet med Ditte (33). I det følgende citat beskriver hun sin oplevelse af at møde op på jobcentret: *"Altså de siger ikke doven, men de siger: du kan jo godt gøre, det er jeg sikker på, at du kan. eller hvorfor gør du ikke det? Altså på den måde. Men det kan jeg ikke* (Ditte, 33). Selvom Ditte ikke direkte bliver fortalt, at årsagen til, at hun ikke finder arbejde, skyldes dovenskab, så er det den fornemmelse, hun har, og det tager hun afstand fra. Ditte klager på et tidspunkt til en minister, og i klagebrevet skriver hun:

"Der er så meget snak om det her med, at folk er dovne, og folk bare gerne vil være på kontanthjælp. Jeg er ikke en af dem. Jeg vil rigtig gerne. Jeg kan ikke, jeg kan ikke få fat... jeg kan ikke råbe mit jobcenter op" — Ditte, 33

Også andre fremhæver dette forhold; *at de gerne vil*. Gerne vil betalte skat og bidrage til samfundet (Hanne, 53; Victor, 29; Camilla, 28) eller bare det, at de *har* arbejdet eller altid gerne har ville arbejde (Katja, 41; Else, 37). Det tyder på, at flere af borgerne har en opfattelse af, at man i samfundets øjne er doven og ikke vil bidrage, hvis man er på kontanthjælp. Samtidig er de opmærksomme på betydningen af, at de selv vil og selv skal være aktive. Dette minder om en samfundsmæssig tendens i udviklingen af synet på arbejdsløse. I en diskursanalyse af de seneste beskæftigelsesreformer er det et fund, at *"problemerne, der*

fremstilles, hovedsageligt handler om det arbejdsløse individ” (Caswell & Dall i Harder & Nissen, 2015 s. 264). Udviklingen handler om, at arbejdsløshed i stigende grad betragtes som et individuelt problem, hvorfor det også bliver individets ansvar at tage initiativ og hjælpe sig selv ud af denne situation. Det aktive menneske har triumferet, som Nielsen (2015) formulerer det. Hans pointe relateres bl.a. til udviklingen af den beskæftigelsespolitiske kategorisering af arbejdsløse, der enten defineres som job/uddannelses- eller aktivitetsparate. Passivitet er ikke en mulighed heller ikke for de mest sårbare (Nielsen, 2015 s. 55) Ifølge Elder (1994) kan individets temporale aktørskab forstås i relation til den konkrete samfundsmæssige kontekst. I forlængelse heraf mener jeg, at borgernes refleksioner om samfundets opfattelse af kontanthjælpsmodtagere kan forstås som et udtryk for, at de orienterer sig i forhold til nutiden og dens normer om arbejdsløshed som et individuelt ansvar. Det læner sig desuden op ad Eskelinen & Olesens (2010) undersøgelse, som har fokus på, hvordan kontanthjælpsmodtagere integrerer beskæftigelsespolitiske mål om et arbejdsmarkedsperspektiv i deres livsperspektiv. Man kan diskutere, om teorien om *social timing* åbner for forståelse af udsatte arbejdsløse i relation til samfundsmæssige og beskæftigelsespolitiske normer, som ikke allerede er belyst af eksempelvis Eskelinen & Olesen (2010) og desuden af Danneris et al. (2017). Jeg vil dog mene, at teorien om *social timing* åbner for en anden nuance. Min analyse peger på, at aldersmæssige normer såvel som beskæftigelsespolitiske kan have indflydelse på, hvordan den lange ledighed opleves. Med andre ord, påvirkes oplevelsen af langtidsledigheden af timingen i livet. Således kan man argumentere for, at integrationen af beskæftigelsespolitiske normer også kan påvirke udsatte langtidsledige forskelligt efter den temporale orientering i tid og sted.

Inden jeg afslutter min undersøgelse ved at opstille hypoteser, skal jeg konkludere på baggrund af den sidste delanalyse.

9.4 Delkonklusion

I analysen identificeres to temporale orienteringer hos borgerne. Æt som kendetegnes ved en langstrakt orientering mod fremtiden eksempelvis i forhold til karriere og familieliv. Dette fremtidsperspektiv påvirker håndteringen af det lange ledighedsforløb som hjælp i forhold

til at være målrettet og træffe valg, også med betydning for beskæftigelsesforløbet. Det er nærliggende at betragte borgernes fremtidsperspektiver i relation til eksisterende viden om det konkrete og generelle arbejdsmarkedsperspektiv. *Life course* perspektivet åbner imidlertid op for en nuance af arbejdsmarkedsperspektivet i forståelsen af arbejdsliv som en del af livsforløbet. En anden vinkel bliver synlig i analysen, hvor begrebet *social timing* anvendes til at udforske nutidshorisonter. Analysen viser en tendens til, at borgerne er opmærksomme på deres alder i relation til deres ledighedsperiode. Der ses eksempler på, at særligt de unge, som er overrepræsenteret i empirien, er opmærksomme på deres situation i forhold til uddannelse, karriere og familieliv sammenlignet med jævnaldrende. Desuden identificeres et mønster, hvor borgerne forholder sig til samfundets opfattelse af kontanthjælpsmodtagere. Det udledes med perspektiv til samfundsnormer om arbejdsliv som det gode liv og arbejdsløshed som individuelt problem. Analysen peger således på, at oplevelsen af det lange ledighedsforløb også påvirkes af, hvordan borgerne ikke alene orienterer sig frem i tiden, men også spejler sig i nutidens normer.

For at opsamle undersøgelsen skal jeg som det sidste formulere hypoteser på baggrund af den samlede analyse.

10. kapitel: Hypoteser

Min undersøgelse har haft til formål at øge indsigten i beskæftigelsesområdet for udsatte grupper, hvor borgerperspektivet og en eksplorativ tilgang har været central. Ved at trække på *grounded theory* som analysestrategi har det været min hensigt at foretage et casestudie, som kan lede til videre undersøgelse og dermed bidrage til teoretisk nytænkning af beskæftigelsesområdet for udsatte grupper. Jeg vil derfor afrunde undersøgelsen ved at opstille tre hypoteser til videre undersøgelse.

10.1 Hypotese 1

På baggrund af analysen af borgernes stilstandsperioder, opstiller jeg første hypotese:

Kontrol over tiden påvirker oplevelsen af stilstand i beskæftigelsesindsatsen.

Analysen viser en tendens til, at oplevelsen af stilstand varierer og at muligheden for egen kontrol over denne tid har en betydning for den enkelte borger. Uvished over forløbets indhold og varighed ser ud til at have betydning for kontrollen.

Min undersøgelse ligger op til videre dybdegående analyser, der kan øge indsigten i varierende erfaringer af stilstandsperioderne. Jeg har ikke fokuseret på borgernes problematikker, såsom fysisk/psykisk tilstand, økonomi eller netværk, men disse perspektiver kunne være relevante for videre undersøgelser. Et sådant perspektiv inddrages eksempelvis hos Carr et al. (2014), der bl.a. ser på hvorledes ventetiden påvirkes af den fysiske tilstand.

10.2 Hypotese 2

På baggrund af analysen af borgernes fremtidsperspektiver, opstiller jeg anden hypotese:

Langstrakte fremtidsperspektiver har betydning for agency i beskæftigelsesforløbet.

Sammenholdt med teorien om *life course agency* indikerer min analyse, hvordan langstrakte fremtidsperspektiver lader til at have en betydning for beslutninger i afgørende overgange og vendepunkter i det langvarige beskæftigelsesforløb. Til videre studie, kunne det være relevant at vende tilbage til samme datasæt og gennem en ny kodningsproces, fokusere på borgernes fremtidsperspektiver i samspil med de konkrete beskæftigelsesindsatser. Dette kunne ledsages af et udbygget *grounded theory* design, hvor studiet kunne fortsættes på flere måder. En mulighed kunne være at fortsætte via et feltarbejde med fokus på, hvordan de langstrakte fremtidsperspektiver spiller en rolle for udsatte borgere i igangværende beskæftigelsesforløb.

10.3 Hypotese 3

På baggrund af analysen af borgernes nutidsperspektiv, opstilles tredje og sidste hypotese:

Oplevelsen af langtidsledighed påvirkes af normalitetsforventninger til livsforløbet.

Analysen indikerer, at normer knyttet til alder og arbejdsliv har indflydelse på erfaringen af at være langtidsledig. Hypotesen kan ligge op til komparative studier, hvor variationer af tidsoplevelsen undersøges i forhold til alder. Med et fokus på samfundsnormer, kunne det ligeledes være relevant at sammenligne oplevelsen af langtidsledighed på tværs af forskellige velfærds kontekster.

11. kapitel: Konklusion

Dette speciale udspringer af et ønske om at bidrage med indsigt i nytænkningen af beskæftigelsesindsatsen for udsatte grupper; et behov som er opstået i en politisk såvel som forskningsmæssig erkendelse af, at den aktive arbejdsmarkedspolitik ikke har den ønskede effekt på langtidsledige, som ofte har flere problemer end det, at de er arbejdsløse. Jeg har lavet et eksplorativt casestudie med udgangspunkt i et borgerperspektiv. Gennem en abduktiv forskningsproces har jeg udforsket sammenfald og forskelligheder i empirien i lyset af eksisterende teori og forskning. Dette har ledt til et fokus på 'den lange tid' i langtidsledigheden. Problematikken som jeg fokuserer på, er dels forbundet med eksisterende analyser, der viser, at langtidsledighed er et kendetegn for udsatte grupper. Dels i forlængelse af eksisterende viden om, hvordan tiden i beskæftigelsesindsatsen opleves forskelligt og hvordan eksempelvis det at håndtere ventetid, kan være en udfordring. Udgangspunktet er således en antagelse om, at udsatte ledige, i tillæg til andre komplekse problemer, også står over for den udfordring at skulle håndtere ventetiden. Min motivation har været at bidrage med relevante indsigter, der kan anvendes i videre forskning vedrørende tidsproblematikkerne i udsatte arbejdsløses ledighedsforløb.

For at svare på problemformuleringen har jeg designet undersøgelsen som et kvalitativt casestudie af udsatte langtidsledige, der har det tilfældes, at de er en del af en langvarig beskæftigelsesindsats. Casens detaljerighed og kompleksitet har muliggjort opdagelsen af nye nuancer af tidsproblematikken. Empirien består af interviews med elleve tidligere

aktivitetsparate kontanthjælpsmodtagere og deres forhenværende sagsbehandler på jobcentret. Jeg har forfulgt det eksplorative udgangspunkt ved at analysere disse interviews ud fra en *grounded theory* analysestrategi. Det betyder, at den første af tre analyser følger en induktiv logik, hvor jeg identificerer et tidstema i empirien og udleder tre mønstre. Det første knytter sig til betydningen af borgernes tidshorisonter. Min empiri indikerer, hvordan flere borgere er målrettede i forhold til fremtidig uddannelse og karriere. Det leder til en opmærksomhed på, hvordan tidshorisonten har indflydelse på håndteringen af det langvarige forløb, da det i empirien fremstår som en ressource. For det andet udleder jeg et fokus på tidsoplevelse, der relaterer sig til erfaringer af jobcentrets fravær som noget hhv. positivt eller negativt. Som et sidste aspekt fokuserer jeg på et mønster vedrørende timing af beskæftigelsesindsatsen.

Med udgangspunkt i denne analyse foretager jeg et litteraturreview med det formål at opstille en teoretisk ramme for casestudiet ud fra et tidstema. Resultatet er to teoretiske spor, der anvendes i den fortsatte analyse. Begge har det tilfælles, at de åbner for et perspektiv til at forstå udsatte langtidsledige som temporale aktører.

I anden del af analysen fokuseres på erfaringer af jobcentrets fravær, hvor der skelnes mellem positive og negative attituder. Jeg anvender her Danneris' (2018) analyse og særligt teorien om stilstand i beskæftigelsesindsatsen. Desuden benytter jeg det fænomenologiske studie om ventetid hos patienter foretaget af Carr et al. (2014), der trækker på en teori om temporalt aktørskab. En kombination af disse studier viser sig som et frugtbart perspektiv til at belyse faktorer, der kan have indflydelse på erfaringen af stilstand i min case af udsatte langtidsledige. Som svar på problemformuleringen, ses en tendens til, at perioder kendetegnet ved stilstand, i positiv eller negativ forstand, påvirkes af borgernes oplevelse af kontrol over tiden. Hvis borgerne eksempelvis erfarer stilstandsperioden som et tilvalg, eller hvis perioden anvendes til meningsfulde aktiviteter på hjemmefronten, kan stilstand virke som en tiltrængt ro. Uvished synes omvendt at være en negativ faktor, der kan få tiden til at føles meningsløs og spildt. Analysen indikerer dog også, at en oplevelse af stilstand ikke nødvendigvis betyder, at intet sker i beskæftigelsesindsatsen. Dette peger på, at tidsoplevelsen præges af borgernes uvished i relation til sagsbehandlerens arbejde bag kulisserne. Det kan lede til en opmærksomhed på, hvordan sagsbehandlerens evne til skabe

gennemsigtighed omkring deres arbejde, har indflydelse på borgernes kontrol over stilstandsperioderne. Analysen giver således indsigt i, hvordan graden af kontrol er en faktor, der indvirker på den rolle, som beskæftigelsesindsatsens stilstandsperioder spiller i ledighedsforløbet.

Den sidste del af analysen fortsætter med fokus på borgernes tidshorisonter, og hvordan disse har betydning for tidsoplevelsen og tidshåndteringen. Her inddrages begreber knyttet til teori om temporalt aktørskab med udgangspunkt i et *life course* perspektiv. Perspektivet bidrager til den øvrige analyse med en indsigt i tidsoplevelse og tidshåndtering hos udsatte langtidsledige i relation til den samfundsmæssige kontekst. Først undersøges borgernes fremtidsperspektiver, hvor jeg trækker på Hitlin & Johnson (2015) og deres teori om fremtidsperspektivet som drivkraft i livsforløbet. Dette giver blik for, hvordan borgernes langstrakte fremtidsperspektiver ser ud til at være en hjælp i forhold til at træffe valg i de overgange mod beskæftigelse, som interviewene indeholder viden om. Som svar på problemformuleringen tyder det på, at disse lidt diffuse mål, således har en betydning for håndteringen af ledighedsforløbet. Jeg diskuterer dette fund i lyset af eksisterende viden om, hvordan et konkret arbejdsmarkedsperspektiv i beskæftigelsesindsatsen kan være mere gavnligt for borgerne end et generelt. I forlængelse af analysen kan man argumentere for, at målrettethed mod uddannelse og karriere kan være forbundet med forventninger til livsforløbet. Dette kan øge indsigten i forhold til den rolle som et mere langstrakt arbejdsmarkedsperspektiv spiller i udsattes ledighedsforløb. Analysens sidste del nuancerer dette, hvor borgernes nutidshorisont er i fokus. I dette afsnit anvendes begrebet *social timing* fra *life course* perspektivet hos Elder (1994) og Mølholdt (2017). Det centrale fund handler om, hvordan det lange ledighedsforløb opleves i relation til samfundets normer. Der ses en tendens til, at oplevelsen af at være langtidsledig påvirkes af periodens timing i livet, hvor min analyse belyser to facetter af dette. Fordi forventninger til arbejdsliv varierer over livsforløbet, giver det for det første mening at betragte alder som en faktor, der kan påvirke oplevelsen af langtidsledigheden. For det andet viser analysen en tendens til, at borgerne spejler sig i samfundets forståelse af arbejdsløshed som et individuelt problem og en norm om, at det gode liv er et arbejdsliv. Dette kan eksempelvis fremkalde en følelse af at være 'bagud' i relation til alle andre.

Øjeblikket er tvetydigt, siger Søren Kierkegaard. Individet oplever ikke tid på samme vis og således heller ikke de personer, som tilhører en udsat gruppe i samfundets beskæftigelsesindsats. Skulle denne analyse sammenfattes i én linje, ville det være, at langtidsledighed opleves og håndteres forskelligt. Analysen har vist nogle enkelte faktorer, der kan gøre en virkning. Disse kalder på videre undersøgelse.

12. kapitel: Kvalitetsmæssige Efterrefleksioner

Det følgende afsnit rummer refleksioner om undersøgelsens kvalitet. Jeg tager udgangspunkt i Lincoln & Gubas (1985) kvalitetskriterier i vurderingen af troværdighed (*trustworthiness*), hvor jeg særligt fokuserer på kvaliteten i forhold til overførbarehed (*transferability*) og troværdigheden i relation til resultaterne (*credibility*).

12.1 Hvad er casen en case af?

I relation til min case er spørgsmålet om overførbarehed relevant. Kan resultaterne anvendes til sammenligning med den tiltænkte gruppe af langtidsledige? Spørgsmålet er, 'hvad er denne case en case af' (Flyvbjerg i Brinkmann & Kvale, 2015, s. 516). I metodeafsnittet gjorde jeg opmærksom på personernes alder samt forløbenes karakter af 'usædvanlighed' som muligt problem, i forhold til hvor velegnet casen er til at repræsentere en gruppe udsatte langtidsledige. Som det fremgår af konklusionen, handler de væsentligste fund om en øget indsigt i hvordan kontrol over tid indvirker på oplevelsen af stilstand. Endvidere handler fundene om, hvordan orientering i fremtid og nutid kan påvirke erfaringer og håndteringen af den lange ledighedsperiode. I lyset af andres forskning og teorier peger den samlede analyse således på faktorer, der kan have betydning for tidsopfattelsen. Begrebet om *social timing* skaber et blik for, at alder kan være en sådan faktor. Det er klart, at den aldersmæssige skævhed, skal overvejes ved eventuel overførelse. Jeg mener dog, at

overvægten af unge tydeliggør pointerne ved at fremhæve et forhold, der kan præge erfaringen af den lange ledighedstid.

Et lignende argument gør sig gældende for spørgsmålet om 'usædvanlighed', hvor man kunne spørge, om casen er en case af særligt målbevidste udsatte langtidsledige? At målbevidsthed er en faktor med betydning for håndteringen af det lange ledighedsforløb, kan være en pointe i sig selv. Det understøtter desuden Eskelinen & Olsesens (2010) identifikation af en sådan 'idealtipe'.

I min analyse har jeg ikke et centralt fokus på hverken beskæftigelse eller sammensætningen af borgernes komplekse problemer. Inddragelsen af beskæftigelseskonteksten fremstår perifært som et normmæssigt aspekt, og jeg fokuserer mere på 'den lange tid' end selve ledigheden. Er min case derfor mere en case af en gruppe, der har erfaring med at håndtere tid og ventetid i et samfundsmæssigt system? Det er muligt, at analysen lige så vel kunne være foretaget i andre kontekster i og uden for det sociale arbejdes felt. I relation til problemfeltet kan man således kritisere min undersøgelse for ikke at opnå viden, der i særlig grad øger indsigten om beskæftigelsesområdet for udsatte grupper. Det kan i midlertidig også ses som en styrke, hvis analysen kan overføres i andre sammenhænge. Dette understøttes af den overførsel, jeg selv benytter mig af, ved dels at anvende Mølholdts (2017) empiriske fund knyttet til temporalitet hos tidligere anbragte unge. Dels ved at bruge et studie fra sundhedssektoren (Carr et al., 2014). Studiet er anvendeligt til at belyse tidstemaet i min empiri og er samtidigt anvendeligt i sammenligning med Danneris' (2018) forskning i en beskæftigelseskontekst. Min undersøgelse indikerer således, at visse fund knyttet til tidsoplevelse og tidshåndtering læner sig op ad hinanden på tværs af institutionelle kontekster. Dette synes også at gøre sig gældende i et aktuelt studie fra behandlingsområdet i dansk kontekst, der trækker på teori om temporalt aktørskab (Järvinen & Ravn, 2017). Her anvendes Flahertys begreb om *time work* i en analyse, som konkluderende argumenterer for, at misbrugsbehandling med fordel kan fokusere på temporalt aktørskab i et mikro og makro perspektiv:

”for instance programs working systematically with what individuals can do to “pass time” instead of smoking cannabis—as well as time synchronization problems in the long run, for instance, trying to reintegrate the individual in social networks and institutions” — Järvinen & Ravn, 2017, s. 262

I lyset af dette er det muligt, at den øgede indsigt i min case (forstået som en gruppe i et samfundssystem med erfaring af at håndtere tid og ventetid) kan overføres til andre institutionelle kontekster.

12.2 Konsekvenser ved flydende forskning

Jeg vender mig nu mod undersøgelsens kvalitet i relation til *credibility*, hvor Guba & Lincoln (1985) fremhæver en række forskningsmæssige handlinger, som svar på *hvordan* troværdighed højes i undersøgelsen. Jeg skal her fokusere på min analyseramme. At vælge en flydende analyseramme, og forme analysestrategien med udgangspunkt i *grounded theory*, har været afgørende for undersøgelsens fokus og dermed for dens resultater. Guba & Lincoln (1985) taler om at skabe troværdighed ved at holde sig engageret som forsker ved bl.a. at synliggøre personlige påvirkninger af datamaterialet. Ved projektets afslutning er jeg opmærksom på, hvordan mit valg af analysestrategi har betydet, at jeg har bevæget mig fra at undersøge en case af *forløb* til en case som *gruppe*. Ligesom retrospektive interviews som metode, er *grounded theory* oplagt til at studere processer, hvor handling og interaktion er det analytiske udgangspunkt (Boolsen i Brinkmann & Tanggaard, 2015 s. 258).

Empiriindsamlingen er desuden foregået med et formål om at indsamle viden om konkrete beskæftigelsesindsatser med betoning af handlinger og begivenheder, repræsenteret gennem korte narrativer. Man kan spørge, hvorvidt jeg i analysen tolker på baggrund af proces eller måske i højere grad meningsindhold. Da jeg vælger at fokusere på tidsaspektet, forlader jeg et tydeligt procesfokus, hvilket kan betyde, at der ikke er stringens i forhold til min metode, analysestrategi og analyse. Jeg anvender dog forløbsdimensionerne i forskellige dele af analysen, mest fremtrædende i analysen af fremtidsperspektiver. Dog kan det være problematisk, at jeg har fokus på 'oplevelse' samt positive og negative attituder. Her kan

man diskutere den metodiske stringens i forhold til min tolkning af forskellige holdninger til perioder, som jeg identificerer som stilstand. Det fortolkende element står på denne måde centralt i undersøgelsen. Det kan derfor diskuteres, om jeg gennem undersøgelsen producerer en viden, der minder om en hermeneutisk epistemologi. Som nævnt kan man argumentere for, at beskæftigelseskonteksten ikke står stærkt frem i min undersøgelse. Med henvisning til den relationelle metodologi kunne man tænke sig, at andre analysestrategier havde betonet netop relationen til beskæftigelsesområdet ved at fastholde et fokus på begivenheder, fremfor at dykke ned i et mønster om varierende tidsoplevelser.

Som en anden konsekvens af den flydende analyseramme, skal jeg fremhæve det forhold, at sagsbehandlerperspektivet er blevet sekundært. Især i sidste analyse er perspektivet udgået. Det har betydning for troværdigheden i den forstand, at effekten af det triangulerende perspektiv er blevet mindre synlig. Der kan peges på flere grunde til dette. Dels har jeg truffet et valg om at vægte borgerens perspektiv af de grunde, som fremgår af problemfeltet. Dels kan det skyldes de forhold, jeg nævnte i metodekapitlet, som har betydet, at indholdet i borger- og sagsbehandlerinterviewene ikke læner sig tæt nok op ad hinanden til, at dobbeltperspektivet får den tiltænkte effekt. Det kan imidlertid også skyldes, at jeg er blevet 'revet med' af borgerens stemme i en grad, hvor jeg har overhørt den professionelles. Man kan således kritisere det forhold, at jeg har udvalgt et analysefokus, der ikke er tilstrækkeligt oplagt til at kombinere de to perspektiver.

12.3 Hører jeg borgernes stemmer?

Som et sidste punkt ønsker jeg at reflektere over kvaliteten af min undersøgelse i relation til, hvorvidt den lever op til at høre borgerens stemme. Jeg gør dette i forhold til en pointe om at øge undersøgelsens troværdighed gennem *peer briefing* samt i forhold til etik i forskellige forskningsfaser (Guba & Lincoln, 1985; Brinkmann i Brinkmann & Tanggaard, 2015). At mit design og analysefokus har ændret sig undervejs, har betydet, at jeg har forladt et hovedfokus på at lære af 'de gode historier i beskæftigelsesindsatsen'. Således handler min undersøgelse om noget andet end det, mine informanter er informeret om, hvilket må betragtes som etisk problematisk. I lyset af dette kunne det have været relevant at foretage

en *peer briefing* og præsentere, hvordan jeg på forskellige måder forstår borgerne som temporale aktører – og desuden som del af en gruppe med erfaring af at håndtere tid. Kan borgerne genkende deres egen stemme i min identifikation af forskellige tidsaspekter? Man kan på den ene side pege på, at jeg svigter mine informanter etisk ved at afvige fra at forstå deres positive jobresultat. På den anden side har jeg anvendt en eksplorativ tilgang med et ønske om at bidrage til forskningsfeltet indenfor nytænkning af beskæftigelsesområdet til gavn for den gruppe, som borgerne i min undersøgelse repræsenterer. Jeg skal lade det være op til læseren at danne sin egen mening om, hvorvidt dette er lykket.

Afrunding: Meget fik jeg ikke fortalt

Arbejdet med at udvælge indholdet i denne undersøgelse har betydet et fravalg af flere undertemaer, som kunne nuancere og udvide analysen i relation til temporalt aktørskab. I dette afsnit forholder jeg mig til to af de væsentligste.

Ved nærmere analyse synes det gennemgående begreb om *ro* i beskæftigelsesindsatsen at have flere aspekter, der ikke er medtaget i rapporten. Eksempelvis en erfaring af, at beskæftigelsesindsatsen er foregået 'stille og roligt' i et passende tempo for borgeren. Dette aspekt åbner sig ud fra Flahertys (2003, 2011) mikroorienterede teori om temporalt aktørskab med fokus på individets 'tidsarbejde'. Han identificerer fem aspekter af, hvordan individet håndterer tid i hverdagssituationer, hvor det ene er kontrol over, hvornår noget sker (*timing*). Han argumenterer for, hvordan *timing* ofte kendetegnes ved forhandling. Således ses flere eksempler på borgere og sagsbehandlere, der beskriver forhandlingssituationer om, hvornår indsatser skal finde sted. Dette kunne belyse, hvordan borgerne ser ud til at vinde aktørmæssigt terræn inden for de strukturelle begrænsninger i beskæftigelsesindsatsen. Det kan også lede til en opmærksomhed på, hvad borgernes sproglige evner betyder i beskæftigelsesforløbet i forhold til at kunne indgå i sådanne forhandlinger. Et andet relevant undertema er kontekster, som styrker udholdenheden af det lange forløb.

Der er flere eksempler på borgere, som fremhæver betydningen af, hvordan processen i italesættes i forhold til at udholde det lange beskæftigelsesforløb. På en lignende måde beskriver flere sagsbehandlere, hvordan de bringer mening ind i det lange forløb ved at italesætte borgerens udviklingsproces og dermed styrke meningsfuldheden i forhold til mange og lange praktikforløb. Dette er også relevant i forhold til de temporale orienteringer, hvor dette mønster åbner forståelsen af, at evnen til at tænke langsigtet kan variere periodevis og desuden formes i interaktionen mellem borger og sagsbehandler.

Litteraturliste

- Andersen, N. A., Caswell, D. & Larsen, F. (2017).** A New approach to Helping the hard-to-place Unemployed: The promise of developing new knowledge in an interactive and collaborative process. *European Journal of Social Security*, Vol. 19 (4), 335-352.
- Baadsgaard, K., Jørgensen, H., Nørup, I. & Olesen, S.P (2012).** Fra klientorienteret arbejde til administrativt arbejde: Ændringer i den faglige praksis og kvalificering på det beskæftigelsespolitiske område. *Tidsskrift for arbejdsliv*, Vol. 14 (4), 30-46.
- Boolsen, M. W. (2015).** Grounded theory. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative Metoder* (2.udg s. 207-239). København: Hans Reitzels.
- Bredgaard, T., Jørgensen, H., Kongshøj, P.M. & Rasmussen, S (2017).** *Dansk arbejdsmarkedspolitik* (2. udg.). København: DJØF Forlag.
- Brinkmann, S. (2015).** Etik i en kvalitativ verden. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (2. udg., s. 463-479). København: Hans Reitzels.
- Brodkin, E. Z. (2013).** Work and the Welfare State. I Brodtkin & Marston (red.), *Street-Level Organizations and Workfare Politics* (s. 3-16). Georgetown University Press.
- Bruscaglioni, L. (2016).** Theorizing in Grounded Theory and creative abduction. *Quality & Quantity*, Vol 50 (5), 2009-2024. Lokaliseret 09.05.16 ved <https://link-springer-com.zorac.aub.aau.dk/article/10.1007/s11135-015-0248-3>
- Carr, T., Teucher, U.C., & Casson, A.G. (2014).** Time while waiting: patients' experience of scheduled surgery. *Qualitative Health Research*, Vol. 24(12), 1673-1685.
- Caswell, D. & Dall, T. (2015).** Forståelser af arbejdsløshed og arbejdsløse. I M. Haarder & M. A. Nielsen (red.), *Socialt arbejde i en foranderlig verden*. København: Akademisk Forlag.
- Charmaz, K. (2006).** *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis* (2.udg.). London: Sage publications.

Danneris, S. (2016a). *Er du klar til at arbejde? Et kvalitativt forløbsstudie af forandringer i arbejdsmarkedspartnerskabet blandt kontanthjælpsmodtagere på kanten af arbejdsmarkedet.* Aalborg Universitetsforlag.

Danneris, S. (2016b). One size doesn't fit all: diversifying research on active labour market policies. *Social Work and Society*, Vol 14(1). Lokaliseret 29.05.18 ved <http://www.socwork.net/sws/article/view/452/828>

Danneris, S. (2018). Ready to work (yet)? Unemployment trajectories among vulnerable welfare recipients. *Qualitative social work*, Vol. 17(3), 355-372.

Danneris, S., Dall, T., Caswell, D. & Olesen, S. P (2017). *Spot på Samtalen.* København: Væksthusets forskningscenter.

Danneris, S. & Monrad, M. (under udgivelse). Litteraturgennemgang. I M. Monrad & S. P. Olesen (red.), *Forskningsmetode i Socialt Arbejde.* Hans Reitzels.

Elder, G. H. Jr. (1994). Time, Human Agency, and Social Change: Perspectives on the Life Course. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 57 (1), 4-15.

Eskelinen, L. & Olesen, S.P. (2010). *Beskæftigelsesindsatsen og dens virkninger set fra kontanthjælpsmodtagernes perspektiv.* København: Anvendt KommunalForskning.

Flaherty, M. G. (2003). Time work: customizing Temporal Experience. *Social Psychology Quarterly*. Vol. 66(1), 17-33. American Sociological Association.

Flaherty, M. G, (2011). *The textures of time: Agency and temporal experience.* Temple University Press.

Flyvbjerg, B. (2015). Fem misforståelser om casestudiet. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative Metoder: en grundbog* (2.udg. s. 463-487). Hans Reitzels.

Henry, B., Moffitt, T. E., Caspi, A., Langley, J., & Silva, P. A. (1994). On the "remembrance of things past": A longitudinal evaluation of the retrospective method. *Psychological Assessment*, Vol. 6(2), 92-101.

- Hitlin, S. & Elder, G. H. Jr. (2007).** Self, and the Curiously Abstract Concept of Agency. *Sociological theory*, Vol. 25(2), 170-191. American Sociological Association.
- Hitlin, S. & Johnson, M. K. (2015).** Reconceptualizing Agency within the Life Course: The Power of Looking Ahead. *AJS*, Vol. 120(5), 1429-72. The University of Chicago.
- Hohnen, P. (2009).** Fra 'social klient' til 'uansættelig': Hvad betyder ændringer i beskæftigelsespolitikken for udsatte grupper? I P. Brandt, B. J. Henriksen, K. B. Jensen & N. C. Rasmussen (red.), *Udsat for forståelse: en antologi om socialt udsatte* (s. 100-119). København: Rådet for Socialt Udsatte.
- Holstein, J.A. & Gubrium, J.F (2004).** The active interview. I D. Silverman (red.), *Qualitative research. Theory, method and practice* (s. 113-129). London: Sage.
- Järvinen, M & Ravn, S. (2017).** Out of sync: Time management in the lives of young drug users. *Time & Society*, Vol. 26 (2), 244-264
- Kristiansen, S & Krogstrup, H. K. (1999).** *Deltagende observation*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009).** *Interview* (2.udg.). København: Hans Reitzels Forlag
- Larsen et al. (2017).** *På vej mod nye beskæftigelsesindsatser. De første resultater fra LISES projektet*. Aalborg Universitet.
- Layder, D. (2011).** *Sociological practice*. London: Sage
- Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985).** *Naturalistic Inquiry*. Sage Publications, Inc.
- Lipsky, M. (2010).** *Street-level bureaucracy. Dilemmas of individuals in public services*. New York: Russell Sage Foundation.
- LISES (2016).** *LISES. Local Innovation in Social and Employment Services*. Aalborg Universitet.
- Lokaliseret d. 5.05.18 ved <https://lisessite.wordpress.com/om/>
- Lynggaard, K. (2015).** Dokumentanalyse. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder: En grundbog* (2.udg. s.153-167). København: Hans Reitzels.

- Marston, G. & McDonald C. (2008).** Feeling motivated yet? Long-term unemployed people's perspectives on the implementation of workfare in Australia. *Australian Journal of Social Issues*. Vol 43(2), 256-267.
- Mertens, W., Recker, J., Kohlborn, T., & Kummer, T. (2016).** A Framework for the Study of Positive Deviance in Organizations. *Deviant Behavior*, Vol 37 (11), 1288-1307
- Merriam, S. B & Tisdell, E. J. (2016).** *Qualitative Research. A guide to design and implementation* (4.udg.). San Francisco: Jossey-Bass
- Nielsen, M. H. (2015).** Det aktive menneskes triumf? En analyse af de omfattende forandringer af kategoriseringen af kontanthjælpsmodtageren. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, Vol. 17 (1), 44-60
- Olesen, S.P. (2015).** Metodologiske perspektiver og socialt arbejde. I A. B. Christensen, S. Jørgensen, S.P. Olesen & T. Rasmussen, *Viden og videnskabsteori i socialt arbejde* (s. 85-98). København: Hans Reitzels.
- Olesen, S.P. & Eskelinen, L. (2009).** Korte narrative I analyser af beskæftigelsesindsatser. *Tidsskrift for Arbejdsliv*, Vol. 11 (4), 38-51.
- Prosser, J. (2011).** Visual methodology. Toward a more seeing research. I N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (red.), *The Sage Handbook of Qualitative Research* (s.479-495). London: Sage
- Ragin, C. & Amoroso, L (2011).** *Constructing social research*. Sage publications.
- Rambøll (2017).** *Fra udsat til ansat. Et arbejdstagerperspektiv*. København: Rambøll og væksthushets forskningscenter.
- Rosholm, M. & M. Svarer (2010).** *Effekter af samtaler i den aktive arbejdsmarkedspolitik*. Lokaliseret 10.03.18 ved Styrelsen for arbejdsmarked og rekruttering
<http://star.dk/da/Om-STAR/Publikationer/2010/11/Effekter-af-samtaler.aspx>
- Satu E., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K, & Kyngäs, H. (2014).** Qualitative content analysis: a focus on trustworthiness. *SAGE Open*. Lokaliseret 29.05.18 ved
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2158244014522633>

Sjöling, R.N., Agren, R.N., Olofsson, N., Hellzén R.N., Asplund, R.N. (2005). Waiting for surgery; living a life on hold: a continues struggle against a faceless system. *International Journal of Nursing Studies*, Vol. 42 (5), 539-547.

Stake, Robert E. (2000). Case Studies. I N. K. Denzin & Y. S. Lincoln, *Handbook of Qualitative Research* (2.udg. s. 435-455). London: Sage Publications.

Stebbins, R. A. (2011). *Exploratory Research in the Social Sciences*. London: Sage Publications.

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2018). *Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats*. LBK. 807 1.07.15.

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=184891#idb174367e-b7e4-424a-9036-9e24d9b101c0> (lokaliseret 22.05.2018)

Verd, J. M. & López, M. (2011). The Rewards of a Qualitative Approach to Life-Course Research. The Example of the Effects of Social Protection Policies on Career Paths. *Forum: qualitative social research*, Vol 12 (3). Lokaliseret 03.05.18 ved

<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/issue/view/38>

Væksthusets forskningscenter. *Vores formål*. Lokaliseret 28.05.18:

<http://vaeksthusets-forskningscenter.dk/vores-formal/>